SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

KNJIŽEVNE NOVINE

ORGAN SAVEZA KNJIŽEVNIKA JUGOSLAVIJE

GODINA II BROJ 47 | Adresa uredništva i administracije: Francuska 7 — Telefon: 28-098 | BEOGRAD, UTORAK, 22 NOVEMBAR 1949 | LIST IZLAZI JEDANPUT NEDELJNO UTORKOM | PRIMERAK 3 DINARA

Univerzitetska bibl
"Sv. Marković"
BEOGRAD, fah 349

SLAVA DIMITRIJU TUCOVIĆU

Ovih dana, iz Lazarevca su prevezeni u Beograd posmrtni ostaci velikog radničkog borca Dimitrija Tucovića koji je pre 35 godina, na početku Prvog svetskog rata, izdahnuo pogođen metkom u srce. Posmrtni ostaci Dimitrija Tucovića počivaju sada na nekadašnjem trgu Slavija koji od sad nosi njegovo ime. Zajedno sa masovnim organizacijama Beograda književnici Srbije odali su 20 ovog meseca poštu posmrtnim ostacima velikog borca za oslobođenje radničke klase od kapitalističkog jarma i položili venac na grob.

Nad grobom Dimitrija Tucovića podignuta je spomen-bista. U tome ne treba gledati samo akt zahvalnosti naših naroda svom velikom prvoborcu, organizatoru i dugogodišnjem rukovodiocu socijaldemokratske partije i sindikata Srbije. Radi se i o tome da lik i delo Dimitrija Tucovića koji je sav svoj život uložio za pobedu socijalističkih ideala zasijaju punom svetlošću, da svetle kao uzor pokolenjima. Njegov život bio je revolucionaran rad, rad u kome nije bilo granica volji, nadahnutoj i ponetoj čvrstim uverenjem u preobražaj sveta, u svitanje lepše i bolje budućnosti čovečanstva.

Rođen 1881 u selu Gostilju, nedaleko od Užica, Dimitrije Tucović je još kao učenik trećeg razreda užičke realke počeo da se upoznaje sa socijalističkim idejama i shvatanjima. Sa iskrenim zanosom on je stao na stranu radničke klase i, rešen da sve svoje sposobnosti stavi u službu njenog oslobođenja, ostao joj do poslednjeg daha nepokolebljivo veran. Od svoga života on je načinio veliko delo u kome se ogledaju njegov stvaralački revolucionaran duh, visoke radne i umne sposobnosti, jasni pogledi na borbu kojom je, obračunavajući sa prikrivenim i otvorenim neprijateljima radničkog pokreta, krčio put pobedi radničke klase.

Od osnivanja Srpske socijaldemokratske partije Dimitrije Tucović je sve do svoje smrti stajao na njenom čelu, dajući pravac njenom razvitku i rasplamsavajući njenu borbu, jačajući je i organizaciono i idejno. Uvek aktivan i borben, on je sagorevao na ispunjavanju svojih dužnosti. Neumorno je vršio nekoliko vrlo istaknutih funkcija. Bio je sekretar partije, uređivao je »Radničke novine« i teoretski organ partije »Borbu«, pisao je članke i brošure, od kojih su najznačajnije »Srbija i Arbanija« i »Socijaldemokratski agitator«, bavio se prevođenjem marksističke literature, držao je predavanja u partiskim i sindikalnim školama i govorio bezbroj puta na radničkim zborovima, konferencijama i kongresima. Zbog svog predanog i požrtvovanog rada bio je neobično omiljen u partiji. Za kratko vreme uspeo je da stvori čvrstu partiju i uputi je na pravi i revolucionarni put borbe.

Dimitrije Tucović bio je dosledan internacionalist i bespoštedno je raskrinkavao imperijalističku politiku velikih država i takve tendencije kad su ih zastupali i istaknuti lideri Druge Internacionale. Pod njegovim vođstvom Srpska socijaldemokratska partija zauzimala je pravilan stav po mnogim značajnim spoljnopolitičkim pitanjima Srbije i događajima u svetu. Tucović je, razvijajući ideje Svetozara Markovića i primenjujući pravilno principe marksističkog učenja na naše prilike, smatrao da se pitanje Balkana može rešiti u okviru balkanske federacije. Svoje poglede na rešenje nacionalnog pitanja on je izložio i u svojoj studiozno rađenoj knjizi »Srbija i Arbanija« gde je najoštrije osudio imperijalističku politiku Pašićeve vlade, uzimajući u zaštitu mali albanski narod od pljačkaških prohteva srpske buržoazije. Zahvaljujući pravilnim pogledima Dimitrija Tucovića srpski socijalisti su odlučno ustajali protiv rata. 1914 oni su glasali protiv ratnih kredita i Lenjin ih je istakao kao primer za ugled svim socijalističkim partijama sveta. Po pitanju rata Srpska socijaldemokratska partija bila je posle Boljševičke partije na najlevijem krilu u međunarodnom radničkom pokretu.

Naši narodi uživaju danas tekovine svoje velike oslobodilačke borbe i na njenim temeljima grade svoju budućnost. U tim tekovinama ostvarene su i svetle težnje Dimitrija Tucovića. Kroz sećanje na njega dolazi do izražaja živa veza između njegovih težnji i današnjih ostvarenja koja nam njegov lik još više približava i uzdiže. Ta veza, to je ona nit borbe koja stoji na braniku narodnih prava i ispisuje herojsku epopeju od prvih začetaka socijalističkog pokreta pa do pobede naših naroda nad fašističkim porobljivačima i snagama reakcije. Ta veza, u isto tolikoj meri, znači i garantiju pobede u borbi koju naša Partija i naši narodi danas vode za doslednu primenu principa marksizma-lenjinizma, za ravnopravnost naroda, za istinu i komunističke odnose između komunističkih partija.

ustali protiv kolonijalne politike i porobljavanja naroda koje vladajući faktori Austro-Ugarske vrše (Živo odobravanje). Mi smo se za vreme aneksione krize osećali usamljeni, — dopustite mi reći — napušteni. U trenutku kada je opasnost od rata bila najveća, mi se nismo osećali dovoljno pomognuti iz Beča; nismo vidili tamo nikakvu jaču akciju masa, a ni pisanje partiske štampe nije nas moglo zadovoljiti. Prenoseći težište svoje kampanje na suzbijanje pretenzija Srbije — ja nemam nameru da te pretenzije ovde branim — i držanje štampe moglo je samo da umanji odgovornost bečke vlade. (Tako je!)

Ali ako je držanje austriskih drugova za vreme krize u borbi protiv ratne opasnosti bilo nedovoljno energično, dužnost zastupanja prava naroda na samoopredeljenje gotovo je bila sa njihove strane sasvim zanemarena. Oni su stali, po našem mišljenju, na jedno netačno i neprincipijelno gledište. (Odobravanje). U partiskoj štampi austrougarskih drugova govoreno je: Srbija nema šta da traži u Bosni, pošto njen potpis ne stoji na Berlinskom ugovoru. Ako se može govoriti o povredi nečijih prava aneksijom Bosne, onda su to prava Turske a ne Srbije! Mi ne zastupamo pravo Srbije, ali što se prava Turske i Berlinskog ugovora tiče, to je krvavo pravo, pravo zasnovano na nasilju i pravu jačega, i socijalna demokratija ne može i ne sme praznovati. (Živo odobravanje i pljeskanje). Socijalna demokratija mora imati u vidu ne prava koja ističu iz nametnutih ugovora i osvajanja, već prava svakoga naroda na samoopredeljenje, pa i naroda u Bosni i Hercegovini. (Odobravanje.)

Partiski organ austriskih drugova je pisao mnogo o tome kako tamo dole na Balkanu nema mira »velikih apetita«, »bolesti veličina« itd. balkanskih država, i ti su nazori postepeno pojačavali ovladali u socijalističkoj štampi uopšte. Ja smatram da je potrebno istaći pred socijalističkim međunarodnim kongresom da je to gledište pogrešno. Balkan pretstavlja permanentnu ratnu opasnost, nepresušni izvor zapleta i borbi. Ali je pogrešno i površno njihove uzroke tražiti u »apetitima« balkanskih država i »intrigama« dinastija; oni nisu tamo, već s jedne strane u imperijalističkoj politici koju kapitalističke velike sile prema Balkanu vode, i intrigama njihovih diplomatskih agenata, a s druge strane, u opravdanim težnjama i u borbama koje balkanski narodi vode ne samo za nacionalno oslobođenje i ujedinjenje već i za najelementarnije uslove za život. Ono, pak, što karakteriše politiku mira socijalne demokratije nasuprot politici mira raznih buržoaskih struja, nije samo borba protiv rata u momentu kad je on već na pragu, kad se nebo sa svih strana natuštilo, već postojana, uporna i pozvednevna, principijelna borba protiv kapitalističke politike koja suprotnosti u sebi nosi i ratovima neminovno vodi. (Tako je!) I najuspešnija borba socijalne demokratije protiv stalne opasnosti koja svetskom miru na Balkanu grozi jeste principijelna i energična borba, borba bez koncesija protiv kolonijalne i zavojevačke politike kapitalističkih država koje po Balkanu mute.

Mi očekujemo od socijalne demokratije velikih i moćnih država da, nasuprot diplomaciji, najenergičnije ustane protiv pokušaja da se mali, slabi i ugnjeteni narodi, koji su pod štiklom zavojevača nemoćno vrte, obeleže kao »rušioci svetskog mira«. Mi to očekujemo utoliko pre što je principijelna borba socijalne demokratije protiv zavojevačke politike i za pravo nacionalnog samoopredeljenja uslov za život radničkog pokreta i socijalne demokratije u malim i potištenim narodima. Sa ovim svojim zahtevima mi smatramo da stojimo na gledištu socijalističkih principa. I zbog toga, slobodni smo zamoliti drugove da ne gube iz vida da smo mi osuđeni da radimo u uskim granicama i uslovima i da mnogo više živimo od uspeha svojih partija u Internacionali nego od svojih sopstvenih. Za nas je od osobitog značaja ugled nemačke socijalne demokratije. Socijalizam je u nas tako reći idejna kolonizacija i svaki i najmanji povod, koji bi isticao iz neprincipijelnoga držanja bratskih partija na strani, stavlja se u greh »nemačkim« socijalizma, da bi se posredno otežao rad nama. Iz ovih razloga ja sam slobodan predložiti ovaj dodatak rezoluciji:

»Kongres naročito ističe dužnosti drugova velikih kapitalističkih država i naroda da u cilju najenergičnijeg suzbijanja kolonijalne i osvajačke politike dođu u dodir sa socijalnom demokratijom malih, potištenih naroda koji pod tom politikom stradaju, da bi im olakšali borbu protiv militarizma i šovinizma«. (Živo odobravanje i pljeskanje).

(Dimitrije Tucović: »Izabrani spisi«. Knj. I. Izdanje »Prosvete« 1949)

RAT I MIR

Kopenhagen, 17 avgusta 1910 god.

Drugovi! Sa gledišta socijaldemokratske partije malih porobljenih naroda ja polažem mnogo na to što je u komisiskom projektu rezolucije ponovno istaknuta dužnost socijalne demokratije da se zalaže za pravo samoopredeljenja svih naroda i odbranu toga prava od »ratničkoga napada i nasilničkoga ugnjetavanja«. Svako prenebregavanje te dužnosti od strane socijaldemokratskih partija moćnih naroda dovodi u najveću nepriliku partije koje imaju da rade u malim, rastrgnutim i ugnjetenim narodima. Jedno takvo iskustvo ima i Srpska socijaldemokratska partija kojoj i sam pripadam. Za vreme sukoba između Austro-Ugarske i Srbije zbog aneksije Bosne i Hercegovine mi smo imali da se borimo pod vrlo teškim prilikama; mi smo imali da razbijamo militarističku megalomaniju i ratni zanos u jednom narodu koji je zbog faktički teškog položaja gotov i na politiku va banque; mi smo imali da suzbijamo rusku hipnozu u jednom narodu koji se je okretao za pomoć ma sa koje strane i u jednome trenutku kada su interesi ruske diplomatije bili otpočeli svoj posao. I mi smo se borili dosledno, otvoreno i energično i u parlamentu preko pretstavnika Partije druga Kaclerovića i van parlamenta preko štampe i javnih zborova. (Odobravanje).

U toj borbi naši drugovi u Austro-Ugarskoj pohitali su nam u pomoć. Oni su podigli oštru kampanju protiv »ratnih švindlera« kod nas »prestolonaslednika« ove ratne partije, »intriga dinastije«, »korupcije u Srbiji« itd. I ma da su oni razračunavanje sa našim potentatima mogli ostaviti nama, mi smo im na toj pomoći vrlo zahvalni! Ali nismo u isto vreme želeli da nam ubuduće ukazuju jednu drugu, stvarniju pomoć, pomoć koja bi nam se ukazala na taj način što bi najenergičnije

Zaključci savetovanja redakcija omladinskih časopisa

Centralni komitet Narodne omladine Jugoslavije, u zajednici sa Savezom književnika, organizovao je prvo savetovanje redakcija omladinskih književnih časopisa i njihovih saradnika. Savetovanje — na kome je prisustvovalo 80 delegata iz svih republika — održano je u Beogradu 14 i 15 novembra. Na ovom prvom saveznom sastanku mladih pisaca, posle niza održanih republičkih i oblasnih savetovanja književnih početnika i rukovodilaca literarnih kružoka, diskutovano je o problemima literarnog rada mladih pisaca i književnih početnika, kao i o organizacionim problemima u radu sa njima.

U referatima i diskusiji konstatovano je da se svakodnevno javlja sve veći broj mladih talentovanih ljudi koji se interesuju i bave književnim radom. Uz svestranu brigu i pomoć Partije, kroz omladinske organizacije, okupljeni u literarnim sekcijama i oko redakcija omladinskih književnih časopisa, mladi pisci pravilno usmeravaju svoj rad, nastojeći da što vernije odraze napore naših naroda u borbi za srećniju budućnost.

Razmatrajući dosadašnju razvojnu liniju i dostignuća mladih, na savetovanju se došlo do sledećih zaključaka:

1. Za dalji razvoj mladih književnika-početnika postavlja se kao neophodan uslov da se još čvršće povežu sa našom stvarnošću, da dublje i svestranije proučavaju život naših radnih ljudi i razvijaju svoja iskustva. Na taj način oni će postati pravi tumači borbe koju naši narodi pod rukovodstvom KPJ i druga Tita vode protiv informbirovske kontrarevolucije.

2. Da bi mladi pisci mogli odgovoriti zahtevima koji se postavljaju pred njih, treba pre svega da, proučavajući marksizam-lenjinizam, dobro upoznaju zakonitosti društvenog razvitka, a posebno puteve izgradnje socijalizma u našoj zemlji. Ovo savetovanje je pokazalo da omladinske organizacije preko literarnih kružoka i klubova treba da pojačaju rad na teoretskoj i opštekulturnoj izgradnji mladih pisaca.

3. Savetovanje je ukazalo na još veću potrebu ovladavanja stručno-literarnim znanjem i mnogo temeljitijim poznavanjem našeg kulturnog nasleđa. Mladi pisci i književni početnici treba da uče na delima naše i svetske klasične literature, kao i na delima naših istaknutih savremenih pisaca.

4. Glavni je nedostatak u dosadašnjem radu sa mladim piscima i književnim početnicima nedovoljna briga omladinskih organizacija za rad literarnih sekcija i kružoka, osobito u pogledu pomoći u iznalaženju pravog sadržaja rada. Omladinska organizacija treba ubuduće da ostvari punu saradnju sa udruženjima književnika i time omogući da pomoć naših književnika mladim ljudima koji pišu bude što svestranija.

5. Literarne sekcije i kružoke treba stvarati u školama, na univerzitetu, u omladinskim kulturno-umetničkim društvima, svuda gde se omladina interesuje za književnost i gde ima mladih ljudi koji počinju da se bave književnim radom. U tim sekcijama i kružocima treba razviti forme koje omogućuju da se literarnim radom i književnošću zainteresuje što više omladine. Potrebno je da omladinska organizacija ubuduće radi u pravcu većeg okupljanja radničke omladine u literarne sekcije i kružoke. Rad sa mladim piscima koji objavljuju svoje radove u književnim časopisima treba sprovoditi kroz klubove mladih pisaca, koji će se organizovati u većim centrima. Rukovodstva Narodne omladine, u zajednici sa udruženjima književnika, treba da naprave plan rada ovih klubova i razviju svestran kulturni i vaspitni rad sa mladim piscima. Preko klubova takođe treba organizovati javne istupe mladih književnika pred omladinom, a posebno na omladinskim radnim akcijama i gradilištima. Potrebno je da se omogući mladim piscima povremeni boravak u industriskim preduzećima i rudnicima, kao i u seljačkim radnim zadrugama.

6. Korisna je akcija naših omladinskih izdavačkih preduzeća koja su na inicijativu CK Narodne omladine Jugoslavije počela sa širim izdavanjem posebnih knjiga istaknutijih mladih pisaca. Potrebno je da »Nopokovoj« biblioteci »Mladost« šalju svoje radove za izdavanje mladi pisci iz svih naših republika.

7. Dosadašnji rad mladih ljudi na književnoj i uopšte umetničkoj kritici treba da postane sistematskiji, stručniji i stalniji. Potrebno je istaći kao neophodan zadatak te kritike otklanjanje površnosti, jednostranosti i ukalupljenosti, kojih je i pored osnovnih pozitivnih težnji bilo u radovima mladih kritičara.

8. Savetovanje poziva mlade pisce da se u većem broju odazovu na saradnju u pionirskim časopisima i listovima i posvete radu na dečjoj literaturi.

9. Redakcije omadinskih književnih časopisa treba svoj rad i sadržaj časopisa da usmere putem što šireg okupljanja i pomaganja književnim početnicima. To će postići samo na taj način ako budu više pažnje posvetili praćenju i pomaganju rada literarnih kružoka, sistematskom i studioznom odgovaranju na primljene radove, organizovanju sastanaka sa svojim saradnicima itd.

10. Na stranicama svojih časopisa redakcije treba da uz pomoć i saradnju starijih književnika i drugih kulturnih radnika, pomažu mladim piscima u otklanjanju raznih štetnih uticaja, da kritikuju sve štetne pojave u književnom radu i životu mladih pisaca, da pomažu napore naše Partije na njihovom pravilnom vaspitanju u duhu marksizma-lenjinizma.

11. Raskrinkavanje revizionističkih ciljeva rukovodilaca SSSR-a i njihove kampanje protiv naše zemlje i Partije, ukazivanje na pravilnost puta kojim ide čitava naša socijalistička izgradnja, pa prema tome i naša kulturna revolucija, — jeste sastavni deo borbe za socijalističko vaspitanje saradnika i čitalaca naših časopisa, kojim redakcije treba da se stalno bave i u tu svrhu obezbeđuju časopisu pogodne materijale (politički članci, osvrti, prozni radovi i poezija itd.).

12. Naše redakcije treba da pomažu razvijanju socijalističkog patriotizma kod naše omladine tretiranjem pozitivnih tekovina kulturne prošlosti i savremenih kulturnih postignuća svih naših naroda, i objavljivanjem literarnih i drugih radova u kojima se obrađuje herojska prošlost naših naroda, a naročito NOB.

13. Redakcije naših časopisa treba što više da razviju međusobnu saradnju, da izmenjuju iskustva i upoznavaju mlade pisce drugih republika sa svojim radom. Takođe je veoma važno pojačavati vezu sa mladim piscima i književnim početnicima nacionalnih manjina.

14. Jednostranost tematike zasada objavljenih proznih radova i pesama nameće redakcijama naših časopisa zadatak da življe i smišljenije pokreću svoje saradnike na bogate motive naše socijalističke izgradnje u svim njenim vidovima.

15. Da bi kod početnika u književnosti razvile interes i ljubav za rad na crtici, umetničkoj reportaži, pripovetci i romanu, u čemu su do sada svi časopisi mnogo oskudevali, redakcije treba da raspisuju povremene konkurse, da štampaju materijale koji će mladim piscima pomoći u teoretskoj pripremi za rad na prozi, da donose iscrpne kritičke analize na primljene prozne radove i održavaju pismenu vezu sa njihovim autorima, da organizuju posete boljih mladih proznih pisaca literarnim kružocima itd.

16. U nekim republikama (Slovenija itd.) izlaze i lokalni omladinski književni časopisi. Redakcije republičkih omladinskih književnih časopisa treba da su u stalnoj vezi sa redakcijama lokalnih književnih časopisa, da im pomažu direktnim savetima, da donose njihove povremene ocene, prate razvoj pojedinih njihovih saradnika i objavljuju radove koji imaju izvesnu vrednost.

17 Redakcije treba da se što čvršće povezuju sa omladinskim organizacijama na terenu i da im pružaju pomoć u razvijanju njihovog kulturnog rada, naročito preko omladinskih kulturno-umetničkih društava, grupa i sekcija, kao i kružoka za umetničku samodelatnost u kojima se okupljaju mladi kulturni radnici.

18. Na stranicama svojih časopisa preko raznorodnih priloga, redakcije treba da se bore protiv buržoaskih uticaja i ostataka u životu omladine, u njenim navikama, običajima, u njenom odnosu prema radu, kolektivu, imovini, religiji, — a za socijalistički odnos prema njenim zadacima i kulturnost u njenom ponašanju.

19. Pored početnika u poeziji i prozi, naši časopisi treba da okupljaju u feljtonu i ostale mlade kulturne radnike koji se bave proučavanjem i praćenjem raznih oblasti umetnosti i našeg kulturnog života. Feljton u našim časopisima treba da bude raznovrstan, aktuelan, nepretenciozan. Da bi se to postiglo, redakcija treba da osigura saradnju članova omladinskih kulturno-umetničkih društava i sekcija, članova odeljenja za propagandu i agitaciju pri omladinskim rukovodstvima itd. U časopisu treba mnogo više razvijati esejističku i principijelnu naučno postavljenu kritiku loših pojava u umetnosti i kulturnom životu uopšte, i posebno u kulturno-umetničkoj i ostaloj delatnosti Narodne omladine.

20. Saradnju mladih likovnih umetnika treba planski razvijati, pomagati im da svoju tematiku crpe neposredno iz života i raznorodnog rada naše omladine u izgradnji socijalizma, da u svojim radovima odražavaju veličinu naše stvarnosti i heroizma njenih ljudi. Ne gajiti u časopisima samo crtež, već i ostale grane likovnog stvaranja. Da bi se rad likovnih saradnika časopisa usmerio pravilnim putem i izbeglo objavljivanje zanatskih loših i bezidejnih priloga, potrebno je da redakcije konsultuju starije likovne umetnike koji bi povremeno u časopisu objavljivali osvrte na primljene likovne priloge i pomagali redakcijama u direktnom pružanju pomoći likovnim saradnicima.

21. Naši časopisi treba da redovno prate književni život omladine i da preko diskusija organizovanih na svojim sastancima, aktiviziraju sve veći krug omladine na raspravljanje o pojedinim pitanjima iz kulturno-umetničkog života mladih — i time doprinose prečišćavanju pojmova i vaspitavanju pravilnog stava prema umetnosti i kulturi uopšte.

Učesnici savetovanja redakcija omladinskih književnih časopisa i njihovih saradnika

Telegram drugu Titu

Dragi druže Tito,

Sa savjetovanja članova redakcije i saradnika omladinskih književnih časopisa iz čitave naše zemlje, šaljemo Ti najtoplije pozdrave, kao izraz naše nepokolebljive vjernosti i ljubavi prema Centralnom komitetu naše Partije i Tebi, druže Tito.

Mi smo na savjetovanju svestrano razmotrili naš dosadašnji rad, počevši od literarnih kružoka i sekcija, do rada redakcija omladinskih časopisa za književnost i kulturu. U našem radu na prozi, poeziji i kritici bilo je vidnih uspjeha, ali i težih slabosti, koje nastojimo da otklonimo, uz pomoć naših starijih drugova književnika.

Na ovom savjetovanju, kao i u čitavom našem radu, došao je do izraza jedinstveni stav mladih pisaca naše zemlje: mi kao jedan čovjek stojimo uz Partiju koja vodi naše narode u džinovskoj borbi za izgradnju socijalizma, za pobjedu ravnopravnosti i komunističkog morala u odnosima među socijalističkim zemljama. Ponosni smo što smo sinovi takve zemlje kao što je naša, ponosni utoliko više, ukoliko se rukovodioci Sovjetskog Saveza i njihove agenture u drugim zemljama **više trude da pred svijetom sa**kriju borbu i djela, pa čak i lice i ime naše voljene socijalističke domovine. Ponosni smo što dajemo i što ćemo dati svoj prilog velikoj borbi naše Partije za pobjedu principa marksizma-lenjinizma u međunarodnom radničkom pokretu.

Stojeći čvrsto uz našu Partiju, mi Ti obećavamo, druže Tito, da ćemo svojem književnom radu prilaziti sa više odgovornosti i zalaganja, nadahnuti Tvojim primjerom kako treba voljeti svoju zemlju i raditi za njeno dobro. Da bismo sa uspjehom izvršavali taj svoj najveći najplemenitiji zadatak, mi ćemo svoj književni rad povezivati sa još dubljim proučavanjem nauke marksizma-lenjinizma, sa još svestranijim upoznavanjem naše socijalističke stvarnosti, sa svakodnevnim radom na svojem općekulturnom i političkom uzdizanju.

Još jednom Ti obećavamo, dragi druže Tito, da nas ništa neće pokolebati na časnom putu kojim nas vodiš!

ŽIVIO CENTRALNI KOMITET KOMUNISTIČKE PARTIJE JUGOSLAVIJE!

ŽIVIO DRUG TITO, NAJVEĆI PRIJATELJ NAS MLADIH!

KONCERT MARIJANE RADEV U DOMU SAVEZA KNJIŽEVNIKA

Prilikom svog gostovanja u Beogradu, prvakinja Zagrebačke opere Marijana Radev priredila je koncertno veče u dvorani Saveza književnika. Program je bio ispunjen operskim arijama i pesmama domaćih i stranih kompozitora.

VEČE RECITACIJA ČAKAVSKE LIRIKE

U Domu Saveza književnika Jugoslavije, 17 o. m. održano je veče recitacija čakavske lirike. Marija Crnobori, član Jugoslovenskog dramskog pozorišta recitovala je stihove Vl. Nazora, Mate Balote, Draga Žervea i jednu narodnu pesmu.

Još koju o rafineriji „ognjem izgorjeloj"

Viktor CAR EMIN

Nedavno su novine javile ove tri vijesti: riječka rafinerija nafte izvršila je svoj plan za oktobar 1949 sa 107%; drugo: ispunjavala je u redu planove za sve prošle mjesece; treće: već je sve gotovo, da se na dan Republike prikaže pred Maršala Jugoslavije s ispunjenom svojom krajnjom obavezom.

Ne bih te tri vijesti spominjao ovdje, da mi nisu nekako čudno poškakljale pamet i dovele pred oči događaj, što je prije nekoliko nedjelja vragometno bučno odjeknuo objema hemisferama blagodareći »istinoljubivim« kominformskim novinama i radiostanicama, koje su događaju dale — hvala im i slava! — najširi upravo nezapamćeni publicitet.

Treba naime znati, da sam ja onom famoznom događaju — »požaru riječke rafinerije« — bio veoma blizu. Promatrao sam ga sa prozora svoje radne sobe, s onog istog prozora, s kojeg se je jednog lijepog dana čuveni Tihonov divio vodama našeg divnog zaliva.

Od mog prozora do rafinerije bit će — u zračnoj liniji-kojih pet kilometara. Mogao sam dakle i golim okom pratiti sve faze događaja. Prva faza: tanki stup dima, što se lijepo diže uvis. Druga: stup se dima nešto zgusnuo, otprilike kao kad ložači nekog starinskog transatlantika zagrebu malko jače u ložište stroja. Treca: dim se skuplja nad okolnim brdima, jer u uzduhu nema ni ćuha vjetra. Četvrta: pirnuo svjež vjetrić »trmuntana« i rastjerao dim do posljednjeg pramena. Rastjerao dim, a brda poviše rafinerije osvanula u zlatu, u onom čudovišnom zlatu, što ga samo naši sunčani zapadi prosiplju pred svojim konačnim smirajem.

Bio je to ujedno i jedini plamen, što sam ga u ono malo sati mogao da vidim i kroz durbin. Sidem na cestu i namjerim se na starog radnika rafinerije, što se tek vratio sa posla. Objašnjenje kratko: neki se otpaci zapalili i — ugasili — stvari, što se posvuda dešavaju. I više se o tom nije govorilo.

Da, ali čim ostadoh sâm, jedna misao — nevaljalka! — stala da se uvlači pod moju ćelu i da me bocka, bocka: Što će na ovo Trst?

Zašto baš Trst? Zato, što je taj grad ona kuhinja, u kojoj se protiv naše zemlje vec godine i godine kuvaju i peku izmišljotine, koje ne bi — štono riječ — ni pas na maslu pojeo. U toj prljavoj kuhinji uposleni su razni interesirani krugovi: klerikalni sa biskupom Santinom na čelu, fašistički s izbjeglicama iz Julijske Krajine i Dalmacije, Vidalijevci i Toljatijevci informbiroovci i njima slični. Pošto se sve te »vijesti« garniraju novim elementima, već prema intencijama poslodavnih firmi, kojima su namijenjene, otpremaju se u rimsko ministarstvo inostranih poslova, u Vatikan, u redakciju »Unità«, odakle se prenose u kominformsku centralnu kuhinju i sve dalje i dalje! Tako je u Trstu prije nekoliko mjeseci skovana i vijest o nekim svirepim gerilskim pokoljima, što su se čitave nedelje vršile na Učki. Mrtvih — bubnjale su gorespomenute stanice u svijet — bilo je toliko, da nije na suhu ostalo jedno mjesto, gdje da ih se sahrani, tako da nije ostalo drugo, nego bacati leševe u more. Kad su tako pisali o Učki, na kojoj nije — pošto je očišćena od okupatora — pala nikome ni vlas s glave, što će oni sada o rafineriji, iz koje je ipak prokuljalo nešto dima, iako razmjerno vrlo malo?

Nisam čekao dugo. Još one iste iduće noći čitava Italija a s njome i vascijela Kominformija bila je prepuna »strahovite riječke katastrofe«. Sjutradan cijeli svijet — koliko je dug i širok — trabunjao je o tom apokaliptičkom događaju.

Ako se sjećate, to je bilo u dane, kad je pola Francuske bilo u plamenu, kad su strahoviti požari harali prašumama Sjeverne Amerike i Kanade, kad su u raznim svjetskim lukama i po dalekim oceanima plamtjele mnoge lađe, kad je u Ekvadoru ljuti potres prometnuo nekoliko gradova u prah i pepeo. Nikakvo čudo dakle, što su ti svjetski, džinovski požari zahvatili i mozgove naših »prijatelja« u svijetu i naše »velike braće« u Moskvi, i što su se u mahnitom takmičenju požurili, da što prije pronesu svijetom ime naše riječke rafinerije. I sve to — razumije se — u izdanju naduvenijem, napuhnjenijem, tako, da je ruski čovjek sa ulice morao misliti, da to ne gori samo rafinerija, da to ne gori samo grad Rijeka, kao što je to javljao TASS, već svakolika Jugoslavija, kao što je ono 1812 gorjela Moskva, što ju je bio zapalio Rastopčin, da oslobodi Rusiju od Napoleona. Nego vratimo se našoj rafineriji. Iako su je informacione kuhinje u Trstu i Moskvi proglasile »do temelja razorenom«, rafinerija je već sjutradan, pošto je u njoj izbila ona vatrica ,nastavila svoj rad punom — naftom. Međutim oni pravi, integralni informbiroovci, kojima je Radio Moskva nepogrešivi super-autoritet, vjeruju i danas, da od riječke rafinerije nije ostao kamen na kamenu.

Oni bi i danas vjerovali u još jednu vijest, da nije u isto vrijeme došlo do njena raščišćenja. Radio-autoritet bio je naime javio, da je povodom »požara« rafinerije nad Rijekom proglašeno opsadno stanje i grad opkoljen mnogobrojnim divizijama, tako da ne može ni miš da uđe u nj, a niti iz njega. Malo se zatim ispostavilo, da je u one dane Rijeka upravo vrvjela mladim, veselim, radnim brigadama, od kojih su neke bile upućene na prugu Lupoglav—Stalije, druge u Gorski kotar, treće na sječu šume itd. Te radne brigade pretvorene su u tršćanskoj kuhinji mahom u ratne divizije i otuda onaj »rog za svijeću«, što ga je onako pohlepno progutao Radio-Moskva.

Ipak se u one iste dane desilo nešto zaista krupno, a o čemu nisu informbiroovci — inače tako brbljavi! — ništa javili, — ma da se tu radilo i o milijardnoj šteti. Riječ je o pravom, istinskom požaru, što je do temelja uništio jednu od najvećih tršćanskih tvornica — u predgrađu Rojanu. Dok je ogroman kompleks bio u plamenu, oborio se na nj strahovit prolom oblaka, ali nije mogao da ugasi vatru, što je ponukalo nekog praznovjernika, da na nekom kućnom zidu napiše: — »Nije dobro govoriti o ognju ondje, gdje ima i suviše upaljivih stvari!« Jesu li kada o ovome razmislili naši mudraci sa istoka?

Prije nekoliko mjeseci zamoljen je jedan od njihovih istaknutijih diplomata, da učini već jednom kraj ovoj glupoj informbiroovskoj cirkusijadi. Nato će on otržito:

— Što — ja? Ja sam samo konj, koji mora da vuče ono, što mu — drugi — nameću

On je, dakle, samo konj...

Znači: cirkusijada se nastavlja.

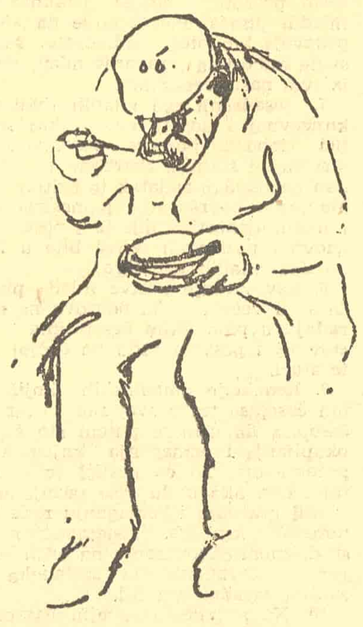

Kete Kolvic (1867—1943): Crtež

NEZAPOSLENI MUZIČARI U AUSTRIJI

U Austriji živi preko deset hiljada nezaposlenih muzičara, što pretstavlja više od polovine svih muzičkih umetnika organizovanih u Savezu namještenika slobodnih profesija.

Mnogi odlični muzičari, bivši članovi simfonijskih i operskih orkestara, postali su uličnI svirači koji žive od milostinje prolaznika.

Tako ispred ruševina Bečke opere nezaposleni muzičari priređuju koncerte, a njihove žene prikupljaju dobrovoljne priloge od slušalaca prolaznika.

HAJKA NA ČARLI ČAPLINA

U Americi je ponovo započela hajka na naprednog filmskog radnika Čarli Čaplina.

Prilikom diskusije u američkom Senatu o zakonu kojim se predviđa progonstvo iz zemlje, jedan senator zatražio je da se taj zakon primeni na Čaplina, koga optužuje da sarađuje sa komunističkim organizacijama.

Otvaranje Umjetničke galerije na Cetinju

Pitanje otvaranja jedne umjetničke galerije u Crnoj Gori pokretalo se više puta, naročito s obzirom na savremeni razvoj i bogate tradicije domaćeg slikarstva, no razne objektivne poteškoće su sprečavale da ovaj problem bude dosada riješen. Ministarstvo prosvjete NRCG ubrzalo je rešavanje ovoga pitanja prikupljanjem potrebnog materijala, formiranjem komisija stručnjaka, sastavljenih od naših istaknutih umjetnika i kulturnih radnika i preuređivanjem dvorca bivšeg crnogorskog prijestolonasljednika Danila za smještaj i potrebe galerije. Dosada je prikupljen i pregledan veći broj radova, rasturen po raznim ustanovama, tako da galerija treba da bude otvorena početkom naredne godine.

Dosada je prikupljeno oko dvije stotine ikona i stotinu umjetničkih slika. Prvi dio radova obuhvata crkveno slikarstvo. Ikone potiču iz XVII, XVIII i XIX vijeka i nađene su u starim manastirima Crne Gore i Boke Kotorske. One pretstavljaju vrlo interesantan i dragocjen dio materijala. Pored ruskog i vizantijskog, u ovim kolekcijama preovlađuje domaći stil kroz koji se odražavaju karakteristike našeg narodnog duha. Na jednoj ikoni koja prikazuje Sv. Đorđa i aždaju, aždaja je pretstavljena glavom turskog nasilnika Omer-paše, što odražava ondašnju borbu naroda protiv azijatskih osvajača. Nekada u ovim manastirima odakle su uzete ikone, postojale su slikarske škole, na vjerskoj osnovi. To nesumnjivo pretstavlja interesantan materijal za proučavanje naše umjetničke i kulturne istorije. Ova kolekcija ikona, po mišljenju istaknutih stručnjaka, dolazi među najznačajnije kolekcije ove vrste.

Drugi dio galerije treba da obuhvati našu savremenu umjetnost u širem smislu, uključujući tu i slikare Čermaka, Bukovca, Rendića i Jakšića, koji su uzimali slikarske motive iz Crne Gore i Boke. U već prikupljenom materijalu nalaze se Bukovčeva najbolja umjetnička djela. Iz razvijenog i poletnog savremenog crnogorskog slikarstva biće zastupljena djela Mila Milunovića, Petra Lubarde i drugih i djela umjetnika poginulih u Oslobodilačkom ratu — Iva Novakovića i M. Vukotića.

U galeriji će takođe biti zastupljena i skulptura. Zatim je predviđeno da arheološki spomenici budu izloženi oko zgrade među kojima iskopine, kamenovi i portali iz Duklje i Boke.

Ova umjetnička galerija na Cetinju moći će već u početku da pokaže istorijski razvojni put crnogorskog slikarstva od prvih ikonopisaca zatvorenih u manastirsku tišinu do naših savremenih slikara, uključenih višestruko u društveni život i prožetih duhom naše socijalističke stvarnosti. Otvaranjem galerije Crna Gora dobiće još jednu kulturnu ustanovu, koja će biti od velike važnosti za naučni rad naših i stranih istraživača i za kulturno-umjetničko vaspitanje radnih ljudi u našoj Republici.

J. Đ.

KONCERTI POSLOVNICE ZA KULTURNO-UMETNIČKE PRIREDBE NR SRBIJE U OKTOBRU

U toku meseca oktobra priredila je Poslovnica za kulturno-umetničke priredbe Ministarstva prosvete NR Srbije dvadeset i šest koncerata. Pored Beograda, koncerti su priređeni i u Subotici, Novom Sadu, Zemunu, Smederevskoj Palanci, Kikindi, Zrenjaninu, Vršcu, Kruševcu, Rankovićevu, Čačku, Titovom Užicu, Valjevu, Ćupriji, Svetozarevu, Paraćinu, Kosovskoj Mitrovici, Trepči, Prištini, Peći, Đakovici, Prizrenu i Uroševcu. Na ovim koncertima učestvovali su članovi Beogradske opere Valerija Hejbalova. Nada Šterle, Aleksandar Marinković, JovanGligorijević, Dragomir Ninković i drugi, zatim istaknuti članovi baleta, kao i reproduktivni muzičari Lazar Marjanović, Zdenko Marasović, Ljudevit Pap, Jakov Srejović i drugi.

Kete Kolvic (1867—1943, Nemačka): Trudna žena

KAKO SU PREVODJENE PESME U XIX KNJIZI M. GORKOGA

Desanka MAKSIMOVIĆ

Uskoro će izići u izdanju »Kulture«, Beograd, knjiga Gorkoga »Beleške iz dnevnika-uspomena« u kojoj ima i stihova. Među njima su strofe koje Gorki pripisuje svojim junacima i jedna pesma za koju veli: »Napisao sam nešto slično pesmi«. Kad mi je dato da te stihove prepevam, učinilo mi se nikad neću uspeti. Vidala sam često drvoseče kako prvo dugo obilaze oko čvornovatog stabla koje treba da obore, razgledaju s koje mu se strane može najlakše prići ,pre nego što navale na njega pilama i sekirama. Tako sam ja više puta pročitala pa ostavila pesmu »Iz dnevnika«, za koju Gorki veli da je nešto slično pesmi, gledala sam s koje strane joj se može pristupiti, gde joj je jezgro ,gde glavni kamen spoticanja, pretstavlja li misaoni ili ritmički problem, ili joj je lepota u nečemu neuhvatljivom, što je, razume se, najgore — za prevodioca! Prvi kamen spoticanja bilo je za mene to što sam tih dana bila sasvim drukčije raspoložena nego Gorki u toj pesmi, nikako se nisam mogla odazvati duboko, iskreno na njegovu tugu, a bez toga se nikako nije smelo pristupiti prevodu. Istina, već pri prvom pročitavanju stali se neki srpski stihovi ukrštati kao munje, poneki stih je zazvonio kao da ga čitam na maternjem jeziku, naročito iz prve strofe čiju sam sliku bila nedavno sama u selu doživela. Samo sve je to bilo malo, dušu pesme nikako nisam mogla da uhvatim.

Tek za vreme suđenja Vujkoviću i potsećanja na rat, Banjicu, Jajince, vešala na Terazijama, osećanja i misli u meni približili su se pesmi Gorkoga. Oživela su sećanja na one ratne polumračne sobe koje osvetljuje jedino mesec, na senke po podu što su dobijale strašne oblike u maštı preplašenih ili ožalošćenih ljudi. Ponovo sam živo videla nemačko bombardovanje ,kad sam prvi put s užasom posmatrala kako »sve čime se razum ponosio, što nam je za sreću dato, krvavi vihor u času pretvara u prah i pepeo«, da se poslužim strofom Gorkog »Iz dnevnika«. Kad sam u takvom raspoloženju uzela ponovo pesmu da čitam, učinilo mi se da sam je ja napisala nekad davno. Sad je mnogo stihova iz nje izražavalo misli i raspoloženja koja smo bar mi, pozadinci, imali za vreme rata. Bili su puni pitanja kojima smo se ponekad mi pitali, puni slika koje smo sami videli. Kao nešto vrlo poznato zvoni le su mi i reči koje prethode pesmi: »Nepodnošljivo tužne noći finske jeseni. U vrtu — kao zla veštica šapće kiša; ona pada već treći dan i kanda neće ni sutra ni do zime prestati.

Na mahove kao ogromni pas na izdisaju urla vetar. Mokru tamu probijaju zraci reflektora; sive hladne trake prigušene svetlosti probijaju sivi biser kišnih kapi. Tuga. I ljudi puni mržnje. Napisao sam nešto slično pesmi«.

Sad više nije bilo teško prevoditi. U toku jednog časa sam zaboravila da je sloboda, da je dvorište puno blagog miolјskog leta, potpuno se prenoseći u finsku noć Gorkoga i naše okupacione noći i pesma dobi otprve srpski oblik u kome je već bilo rima što se posle nisu pomerale, ritma bar donekle sličnog ruskom ritmu. Posle ovoga je taj zametak budućeg prevoda upoređen stih po stih sa originalom. U originalu se slikaju skoro svud muškim slikovima drugi i četvrti stih, čega u skici prevoda nije uvek bilo, a što se moralo sačuvati pošto poto — samo ne po cenu misli koja u delu Gorkoga pored topline svakojako ima prvo mesto. Samo taj naš bogati, tako zvonki jezik, kad se dotle dođe, najednom kao da osiromaši. Ima, razume se, jednosložnih rima kad se piše svoja pesma, one idu organski povezane s mišlju, ali pri prevodu čovek je često kao neko ko treba vezanih ruku da izvrši dela za koja bi trebalo četvore ruke. Sa zavišću sam pročitavala ruske jambovske rime, i u dvosložnim rečima: lunu, usnu, polu, uglu, sumel onemel, dvorca, svinca, prineset spaset. Šta Srbin ili Hrvat tu da radi! U Slovenaca Makedonaca i Bugara je mnogo lakše prevoditi s ruskog. Tamo i dvosložne, običnije reči, imaju zbog svoga naglaska na poslednjem slogu muzičku lepotu i snagu koju im mi ne možemo dati. Sva sreća što pesma Gorkog nije sva u jambovskom slogu, što ima u njoj i nama prisnih trohejskih slikova.

Ona prva strofa što se prevela kao sama od sebe glasila je u prvoj versiji:

> Oblaka poderane krpe
> gone u nebo mesec žut,
> vidim opet gorke noći te se
> zaspati ne može ni minut.

Pokušam najpre da slik koji mi je spontano pao na um svesno zamenim nekim boljim, ali ni na puškomet nije bilo nikakvog drugog boljeg, sem ako nisam htela da menjam piščevu sliku i misao, te tako uverim sebe da dužina drugoga sloga reči **minut** zvukovno pomračuje naglasak na prvom slogu i stapa se sa onim **žut**, pa ostavim kako je bilo. Ostavim, ali teška srca, svesna da je ovakav slik ne samo prividan nego i banalan. Pri popravljaju ove strofe reč **krpe** zamenjena je sa **rese**, da bi se dobila rima, zatim je umesto **oblaka** rečeno **oblačina**, umesto **nebo — nebesa**, da bi stih bio dug bar koliko u ruskom. Kad nije tako, ima se utisak da njihova stopa korača, a naš prevod trčkara.

I druga strofa je bila prevedena najpre puštajući se osećanju, kao kad pišeš za sebe. Čini mi se da se uvek uspešnije prevodi kad se tako radi, nego kad se prvo prevodi doslovno pa posle prepevava, jer se ovako lakše uhvati ritam i nađe mnoga skrivena draž pesme. Razume se ovako se radi kad se pesma potpuno, duboko oseti. Ova strofa je najpre glasila:

> Granje bora u prozor mi tiče,
> u postelji sam, tuđ sebi dušom svom,
> udara moje srce kao ptica,
> mala ptica pred sovuljagom.

Opet je pretila opasnost da dužina sloga zamenjuje naglasak, pa se opet morao svesno tražiti pravi jednosložni slik. Najpre se činilo da se stvar može popraviti menjajući samo četvrti stih ovako: »mala ptica pred sovom zlom«. Da, ali je sada zapaženo, naknadno, da izraz **»tuđ sebi dušom svom«** mnogo širi i menja rusko **»sam ne svoi«**, koje je u prevodu više ličilo na prevodioca nego na Gorkog. Zato je pri popravci taj izraz prvo preveden **»kao da nisam ja«** a četvrti stih, rimom spojen za drugi, preveden je »kad pred njega iskrsne sova zla«. Najzad je odlučeno da se izraz **»sam ne svoi«** prevede **»sebi samome tuđ«**, a četvrti stih **»kada pred njega iskrsne ćuk«.**

Na sličan način su prokritikovani jednosložni slikovi u celoj pesmi. Neki od njih ,i to najuspeliji (sam, hram; sam, ram; pir, mir) nametnuli su se već pri prvoj, spontanoj versiji prevoda. Neki, ma da i nisu uspeli, ostavljeni su, da se smisao ne bi menjao. Među njima ima onih prividnih rima, koje su bliže sluhu nego vidu, kao: zlu, svud, svu um. U ruskom su ovakva slikovanja dozvoljena, jer je ruski naglašeni samoglasnik toliko snažan, da se ostali samoglasnici, zatvoreno izgovoreni, malo čuju. Naš oštri akcenat ima po snazi neke sličnosti s ruskim, pa se zato i kod nas mogu da dozvole ovakvi prividni slikovi u jednosloženim rečima oštrog akcenta.

Svaki prevodilac pesnik zna da traganje za rimama ne dolazi na prvo mesto, da je to radnja koja nas ne sme opčiniti, pa ipak su svi u opasnosti da ponekad prenebregnu smisao zbog ovih efekata forme. Zbog opčinjenosti slikovima umalo nije pretposlednja strofa prevedena ovako:

> Ka slobodi i sreći bratskoj
> otrovi mržnje preče smer.
> Krvavom čeljusti mljacka
> smrt — bezumna svinja, zver.

Ovde bi drugi stih čak kao sintaksa bio nespretan, na stranu to što nije lep. U popravljenom obliku ova strofa otstupa od originala samo rečju **sad**, koje tamo nema. Drugi stih je preveden mnogo vernije, ali je, istina, reč **otrov, jed** prevedena kao **jad**, te zvoni malo arhaično.

Najzad još samo jedna napomena o sliku u vezi sa prevođenjem. Često se prevodilac polakomi na rime koje isto znače u našem i ruskom i prenosi ih u prevod da olakša posao; međutim nemaju iste reči istu muzičku vrednost u našem i ruskom jeziku njihov ruski akcenat, pomaknuti uvek unapred ,čini ih neupotrebljivim za naš slik. Te reči treba povlačiti s kraja, pa u istom stihu potražiti druge koje ritmički bolje odgovaraju. Ako se ovim pomeranjem pomera i smisao ,bolje je razume se ne dirati u njega nego okrnjiti ritam.

Ponekad se misao ruska, ma da to ređe biva, da sažetije kazati u našem jeziku. Kad se to dogodi u prozi, ne smeta; ali u stihu postaje nevolja, kao i misao koja kod nas iziskuje više reči, jer morate stih da popunjavate nečim čega u pesmi nema. To se dogodilo na nekoliko mesta i u ovoj pesmi. Da bi ovo širenje bilo sa što manje štete po piščevu sliku ili misao, pribeglo se parafrazi i prevođenju metafore na osnovni pojam. Tako je, naprimer, urađeno u petoj strofi, trećem stihu. U originalu se samo kaže da zemlja cveta **krvavim cvetom**, ali da bi stih dobio još jednu stopu i rimu, metafora **krvavi cvet** je prevedena rečju **ranom.** Inače je cela strofa gotovo doslovno prevedena, a ipak je zazvonila kao pesma i na našem jeziku, pošto je još samo promenjen red reči prvoga stiha u originalu: rečeno je: **stokom naoružanom,** umesto: **naoružanom stokom.** U jednoj drugoj pesmici ove knjige izraz **»obesna glava«** parafraziran je izrazom **misli puste**, da bi se prevod ritmički približio originalu. Tako je, s druge strane, prema potrebi i sažimano, naprimer izraz **mala ptica u ptiče, hiljadugodišnji u vekovni.** Da prostor nije ograničen, trebalo bi se na ovome poduže zadržati, jer su redakcije časopisa i novina pretrpane prevodima gde može da se vidi kakve sve proizvoljne misli prevodioci-početnici pridaju sirotim pesnicima koje prevode, i još možda uobražavaju da ih popravljaju. Ponekad ovi prevodioci-popravljači nisu zadovoljni ni sa formom pesama koje prevode, pa se dogodi da pesma pretežno misaona, topla, u prevodu zvoni gotovo prazno, efekti forme pretrpaju u njoj ono što je glavno. A za prevodioca bi trebalo da je važno samo ono što je bilo takvo za pesnika.

Ima, naravno, slučajeva da jezik na koji se prevodi nudi više mogućnosti da se neka misao ili slika lepo kaže nego jezik na kome su one napisane. Isto tako je istina da dobar znalac jezika i dobar prevodilac — pesnik ponekad oseti gde je pesnik — pisac zbog osobina svoga jezika, ili vezanog sloga poezije, morao da kaže nešto drukčije nego što bi bilo prirodno — i tu bi zbilja prevod mogao da nakradi propušteno, ali za takve tananosti treba imati mnogo iskustva i talenat bar približan i po vrsti i po meri sa pesnikom s kojim želiš da ulaziš u takve kombinacije.

Bilo je prilikom prevođenja ove pesme i drugih teškoća i nedoumica, iznenadnih zaseda. Mnogo muke je, naprimer, bilo oko toga da li da se reč **liv,** upotrebljena u petoj strofi, prenese iz sasvim druge oblasti (liv topljenog gvožđa, vrelog olova) u poeziju i da li upravo na ovom mestu sme da se upotrebi, jako Gorki govori o **težini voda,** a one opominju na topljeni metal. Otvaranje novih reči, davanje novog značaja rečima poznatim, preseljavanje provincijalizma u književni jezik svakako je dužnost pesnika i prevodilaca, pa ipak pomalo strepim za ovaj **liv,** jer nije reč o mojoj pesmi već pesmi Gorkoga. Dvoumila sam se i da li da u četvrtoj strofi ostavim reč **šije** čime bi se sačuvala postojeća ruska rima sa zmije, koja je usto i trohej kao kod nas, pa sam i ostavila, jer je reč o životinji, gmizavcu. Red reči i rečenice, red stihova u strofi takođe me je ponegde mučio, pa sam sebi izvojevala poneke prevodilačke slobode.

Napomenuto je da ova knjiga Gorkoga sadrži još nekoliko manjih pesama, strofa, koje je Gorki pripisao ličnostima u knjizi. I tu je iskrsao zadatak koji se često javlja pred prevodiocem s ruskog: šta da se uradi sa deminutivom ruske reči koji se kod nas ne da zamisliti ni u stihu? Naprimer kako prevesti **v zolotom peločke, da se ne upotrebi deminutiv,** a ipak izrazi nežnost. Odlučeno je najzad da u prevodu atribut **zlatan** postane **zlaćan,** te uzme na sebe ulogu da pokaže kako je taj pesak mek i sjajan ili kako se pesnik iz naroda prema njemu raznežava. Na srpskom ta strofa sad zvoni:

> Niz srebrnastu reku
> curice ja sam mlade
> sve po zlaćanom pesku
> tražio kud trag se krade...

U »namerno smešnoj« pesmici, kako veli Gorki, koju je izmislio i peva je onaj ljubitelj ruske lepote Korcov, prva strofa je u prevodu dobila ovaj oblik:

> Senica ptičica siva,
> peva mi vazdan iz bašte.
> Prekosutra će sneti
> ona maleno jajašce.

Deminutiv **jajašce,** da li zbog prividnog slika sa rečju **bašte,** da li što se često ne čuje, stoji i kod nas, čini mi se, prirodno kao u originalu, pa je zato i ostavljen.

Nije u ovoj analizi ,naravno, iscrpen ni približno sav niz teškoća na koje nailazi prevodilac stihova, niti, još manje, sav niz grešaka koje pritom čini. Njome se želi da ukaže drugovima koji počinju ovaj posao šta ih sve u njemu čeka, a čitaocima prevoda — pesme »Iz dnevnika» kroza šta je sve prošla do svog krajnjeg oblika. Bilo bi zanimljivo i korisno za mlade da i drugi naši prevodioci iznesu svoja iskustva, pa ih ova analiza na to i poziva.

Otkrivena spomen ploča slovenačkom piscu A. T. Linhartu

U Radovljici je otkrivena spomen ploča na rodnoj kući slovenačkog istoričara i dramskog pisca A. T. Linharta, jednog od najnaprednijih i u doba prosvećenosti najrevolucionar, nijih kulturnih radnika. U okviru slovenačkog kulturno-umetničkog društva »A. T. Linhart« priređena je svečana proslava na kojoj su učestvovali pretstavnici Narodne skupštine Slovenije, Društva slovenačkih književnika, narodnih vlasti i kulturnih i javnih ustanova.

O Linhartu i njegovoj eposi govorio je član Društva slovenačkih književnika Alfons Gspan, a zatim su u programu učestvovali hor školske omladine i sindikalni hor iz Radovljice.

Uoči i na dan proslave gostovalo je u Radovljici Prešernovo pozorište iz Kranja sa Linhartovom dramom »Matiček«.

Zatvaranje izložbe Paje Jovanovića i Uroša Predića

U Beogradu je ovih dana zatvorena izložba slikarskih radova najstarijih srpskih slikara Paje Jovanovića i Uroša Predića. Izložba je bila otvorena u Umetničkom muzeju, a trajala je od 16 juna do 6 novembra. Za ovo vreme izložbu je posetilo oko trideset hiljada posetilaca. Pored Beograđana, izložbu je posetio i veliki broj škola, grupa i pojedinačnih posetilaca iz unutrašnjosti. Inače, kroz izložbu su prošle sve beogradske škole, kao i veliki broj radničke i studentske omladine.

KNJIŽEVNO VEČE U DOMU KULTURE PRVOG REONA U SARAJEVU

Brojno posjećeno od naših trudbenika, inteligencije i kulturnih radnika, u Domu kulture prvog rejona održano je nedavno književno veče, na kome su učestvovali Ivo Andrić, Marko Marković, Mehmed Selimović i Vladimir Čerkez.

U uvodnoj riječi Mehmed Selimović govorio je o značaju literature i o položaju i zadacima književnika u socijalističkom društvu, istaknuvši, značaj ovakvih književnih večeri za međusobno upoznavanje i zbližavanje književnika i naših radnih ljudi.

Pročitani radovi, po svojoj tematici, tretirali su našu stvarnost pod okupacijom (Marko Marković, odlomak iz pripovijetke »Od sumraka do zora«), našu uspješnu borbu za industrijalizaciju i elektrifikaciju (Ivo Andrić, pripovijetka »Elektrobih«), našu Narodnooslobodilačku borbu i našu savremenu borbu za pravedne odnose između socijalističkih zemalja (Vladimir Čerkez tri pjesme). R. R.

SAVETOVANJE MLADIH PISACA JUGOSLAVIJE

U Beogradu je 14 i 15 o. m. održano savetovanje mladih pesnika, pripovedača, kritičara i redaktora omladinskih književnih časopisa iz svih republika.

Savetovanju su prisustvovali: Ivo Andrić, Čedomir Minderović, Marijan Jurković, Oto Bihalji, Desanka Maksimović, Skender Kulenović, Branko Ćopić, Janko Đonović, Marijan Matković, Ivan Potrč, Duško Kostić, Marko Marković, Slavko Janevski, Ivo Sarajčić, Erih Koš, Milijan Neoričić, Bora Drenovac, Dobrica Ćosić.

Dva referata koja su održana, diskusija u kojoj su pored mladih pisaca početnika učestvovali i stariji književnici zahvatili su niz problema pred kojima se nalaze mladi pisci: izbor tematike, način njene obrade, stil i jezik, ugledanje na prethodnike i epigonstvo, odnos pisaca prema kritici i kritike prema piscima, ideološko-političko obrazovanje, saradnju u omladinskim časopisima, izgrađivanje lika mladog književnika u uslovima i zahtevima nove stvarnosti, obrada kulturnog nasleđa, ulogu literarnih kružoka po školama, na univerzitetima i pri omladinskim kulturno-umetničkim društvima u prvom formiranju mladog pisca.

U referatu, kojim je obuhvatio stvaralaštvo mladih pisaca od svršetka rata do danas, Josip Barković, glavni urednik hrvatskog omladinskog književnog časopisa »Izvor« u Zagrebu, naveo je primere mladih pesnika, pripovedača i kritičara koji su izbili na površinu i prikazao uslove i put njihovog razvitka.

U omladinskim listovima: »Omladina« i »Mladi borac«, u omladinskom časopisu »Mladost«, već u njihovim prvim brojevima javljaju se imena mladih pesnika čiji su radovi bili iznad početničkih i neki od njih ubrzo su kandidovani za članove Udruženja književnika. To su imena: Mire Alečković, Ristа Tošovića, Slavka Vukosavljevića, Antonija Marinkovića, Radomira Konstantinovića, Slobodana Markovića, Dragoslava Grbića, Mirka Vujačića, Vase Popovića, Branimira Živojinovića. Časopis »Mladost« dobija kasnije karakter centralnog časopisa, u kojem štampaju mladi pisci iz cele zemlje, a postepeno se osnivaju omladinski časopisi i po ostalim republikama: »Mladinska revija« u Sloveniji »Izvor« u Hrvatskoj, »Zora« u Bosni i Hercegovini, »Polet« u Srbiji i »Idnina« u Makedoniji.

Do danas su se preko stranica ovih časopisa, u raznim zbirkama (»Pesmi naših borcev«, »Poezija mladih«), kao i izdavanjem knjiga svojih dela, afirmisali mladi pesnici: Franc Kosmač, Ivan Minati, Petar Levec, Vida Brestova; Josip Lešić, Branko Radičević, Vladimir Čerkez, Brato Pavlović, Bogdanka Perišić, Ljubo Milin, Živko Jeličić, Vesna Parun, Đuro Šnajder, Slobodan Novak, Nasko Aganov, Milivoje Slaviček, Zlatko Pavletić; Aco Šopov, Slavko Janevski, Gogo Ivanovski i još mnogi drugi.

Josip Barković podvukao je da je značajno i bitno u književnom stvaranju mladih pesnika što najveći deo početnika ima pravilan pogled na svet, što aktivno učestvuje u izgradnji socijalizma. Mladi pesnici se trude da ovladaju naukom marksizma-lenjinizma, koja im pomaže i pri izboru tematike i pri njenom umetničkom uobličavanju.

Prešavši zatim na izlaganje o proznom stvaranju mladih on je rekao, da iako je ono mnogo manje od poezije, ipak i u njemu ima vidnih rezultata. Većinom aktivni učesnici oslobodilačkog rata, mladi pisci pošli su u svojim delima od ratnih događaja, da se zatim obrate izgradnji zemlje i socijalizma. Pri obradi tema iz savremenog života zapaža se da mladi pisci radije zahvataju promene nastale na selu, nego posleratni život radničke klase. U zborniku »Proza mladih« izdatom povodom prvog festivala omladine Jugoslavije 1948, pored pripovedaka iz doba rata (Mihaila Ražnatovića, Vlada Maleskog, Nade Valenčić, Mladena Oljače), pored pripovedaka iz obnove i izgradnje (Voje Jelića, Riste Trifkovića, Ražnatovića i Mileskog), ima i nekoliko pripovedaka iz predratnog života (Mate Beretina, Mitje Bošnjaka i Tatjane Frković).

Na stranicama naših časopisa i listova, ispod književno-kritičkih osvrta i članaka, zabeležena su imena velikog broja mladih ljudi: Zorana Mišića, Antonija Marinkovića, Nusreta Seferovića, Najdana Pašića, Jurija Gustinčića, Vatroslava Mimice, Duška Roksandića, Čede Kisića, Herberta Grina i mnogih drugih.

Risto Tošović održao je referat o pomoći koju mladim piscima treba da pruže organizacije Narodne omladine i redakcije omladinskih časopisa.

»Pojava velikog broja mladih ljudi koji se bave literaturom kod nas, ima svoje korijene u revolucionarnim promjenama koje su se odigrale u našoj zemlji. Naša revolucija i izgradnja socijalizma inspirišu i potstiču mnoge mlade ljude. Njih potstiče na književni rad naša socijalistička stvarnost, graditeljska radost našega života, koju oni svakodnevno doživljavaju u školi, na selu, u preduzeću, na radnoj akciji i tako dalje. Oni pišu stihove o našoj socijalističkoj domovini, o Titu, i Partiji, jer kroz njih žele da iskažu svoju životnu radost, koja je postala smisao svih graditeljskih napora naše omladine. A ta pojava da omladina pokušava poezijom da iskaže svoju ljubav prema socijalističkoj domovini, Partiji i Titu naročito je postala masovna danas kada se na našu zemlju okomila bijesna informbiroovska hajka. Mnogi omladinci koji nikada nisu ni pokušavali da pišu, sad to pokušavaju stihovima protiv prljave kampanje na našu zemlju.«

Ističući zatim veliku pažnju koju je Partija oduvek poklanjala mladim umetničkim talentima, on je ukazao da je svoju brigu pokazala preko organizacija Narodne omladine. Osnovna masovna forma literarnog života današnje omladine jeste rad u literarnim sekcijama i kružocima pri omladinskim kulturno-umetničkim društvima, u školama i na univerzitetima, kojima neposredno rukovode omladinske organizacije. Dešavalo se međutim da su mnogi od tih mladih ljudi, stupajući u literarne sekcije, doneli sobom i razne malograđanske navike i shvatanja, a koja su samo zahvaljujući radu omladinske organizacije sa njima, uspeli da otklone, i usvajajući marksističko-lenjinističko gledanje na svet oni su postepeno ideološki i umetnički sazrevali.

Govoreći zatim o kvalitetima književnog pisanja naših mladih pisaca, drug Tošović je rekao:

»Karakteristično je da je put sazrevanja mladih pisaca u umetničkom izrazu usko povezan i sa njihovim ideološkim sazrevanjem to jest, sa sve odlučnijim razumevanjem naše socijalističke stvarnosti koja je postala dominirajući motiv u poeziji i prozi mladih. Opšta je pojava da su oni mladi pisci, koji su jače i iskrenije doživljavali našu stvarnost, koji su uspeli da lakše i odlučnije raskinu sa shvatanjima prošlosti, pokazali i bolje rezultate kao književnici, jer su njihova djela bila mnogo iskrenija, emotivnija, uvjerljivija, baš radi toga što su iskreno, istinski doživljena.

Bez detaljnog poznavanja istorije naše Partije, karaktera naše revolucije i puteva izgradnje socijalizma u našoj zemlji nemoguće je i pomišljati da se verno uobliče izvesni motivi vezani za istoriske događaje koji su se odigrali u našoj zemlji. Ovo je važno i radi toga što je naša Partija svojom borbom na čelu naših naroda obogatila marksizam-lenjinizam novim iskustvima i formama borbe za socijalizam. Mladi pisac, ako želi da realistički odrazi naše doba u svome književnom stvaralaštvu, treba dobro da upozna to novo i da ga umjetnički oblikuje, u svojim djelima kroz tipične momente i detalje iz borbe naše Partije. Materijali V kongresa KPJ, teoretski članci naših rukovodilaca objavljeni u »Komunistu« u vezi sa revizionističkim skretanjima rukovodilaca SSSR, treba da posluže kao neophodna lektira u njihovom književnom postupku i teoretskoj izgradnji.«

Posle referata otvorena je diskusija u kojoj su učestovali: Vladimir Čerkez, Voja Jelić, Slobodan Marković, Dragutin Vujanović, Zoran Mišić, Vatroslav Mimica, Herbert Grin, Đura Šnajder, Milenko Misailović, Radonja Vešović, Slobodan Novak, Dušan Puhalo, Čeda Kisić, Ahmet Hromadžić, Vasa Popović, Slavko Vukosavljević, Slobodan Berberski, Mihailo Ražnatović, Aca Stanković, Arsen Diklić, Danko Oblak, Slavko Janevski, Skender Kulenović, Ivo Andrić, Čedomir Minderović, Branko Ćopić, Janko Đonović, Bora Drenovac.

U ovo broju donosimo delove govora pojedinih učesnika u diskusiji.

ZORAN MIŠIĆ

Ako se prati razvoj kritike mladih od 1945, vidi se da je ona pošla od kratkih recenzija. Njena funkcija bila je uska, više školsko-pedagoška. Ovakva kritika ubrzo je prevaziđena. Između »starih« i »mladih« kritičara danas se više ne može podvući izrazita granična linija. I jedni i drugi imaju uglavnom zajedničke nedostatke.

Moramo naglasiti da je ova kritika odigrala pozitivnu ulogu. Ona je efikasno i oštro reagovala na izvesne dekadentno-formalističke pojave, koje su se javljale.

Dalji put kritike mladih treba, po mome mišljenju, da pređe ka postepenom prevazilaženju sitničarenja, ka uočavanju bitnih problema. Predmet kritike treba da bude raspravljanje fabule u delima mladih, forme u kojoj se ona daje, ali živo i sa fantazijom zalazeći u pitanja iz oblasti estetike i u probleme u literaturama drugih zemalja.

Što se tiče oštrine naše kritike, mislim da je ona bila oštra kada je to bilo potrebno, ali smatram isto tako da ne treba unositi žučni ton i stav istražnog sudije. Kada se za novu sadržinu traži nova forma, ako se u tome usled početničke neveštine i zađe u verbalnu deklarativnost, još ne mora da znači da je to neki ostatak ili uticaj »dekadentno-formalističke literature između dva rata».

VATROSLAV MIMICA

Tačno je da se danas zapaža vidna uloga naših mladih kritičara koji svoje drugove kritikuju na oštar način. Danas još uvek ima pojava, kako kod »mladih«, tako i kod »starijih« da se kritikom preuveličava ili potcenjuje. Pedagoški razlozi zahtevaju izvesno obazrivo postupanje, ali se piscima mora ukazivati i na nedostatke. Od političke svesti do kvaliteta u umetničkom postupku put je veoma težak, a da on ne bi bio suviše dug i spor, moraju se mladi pisci principijelnom kritikom potsticati.

ĐURO ŠNAJDER

Kritika proznih radova naših mladih pisaca razvijala se, sasvim razumljivo, paralelno sa razvojem radova naših mladih pisaca. U časopisu »Mladost« od 1945 do 1947 ona se uglavnom ogleda u beleškama o radovima mladih pisaca.

Druga faza razvoja kritike proznih pisaca mogla bi se uzeti od pojave Zbornika. U ovoj fazi primećujemo da se više ulazi u problematiku, da se dublje analiziraju radovi mladih pisaca. Naravno da bi bilo nepravilno čekati da svi naši prozaisti, a ima ih preko 25 u našoj zemlji, izdaju svoje knjige pa onda davati ocenu.

MILENKO MISAILOVIĆ

Mladi ljudi koji prate život našeg pozorišta trebalo bi da, pišući pozorišne kritike, daju i likove naših glumaca na sceni. Zamislite koliko bi bilo od koristi kada bismo, na primer, imali lik Pere Dobrinovića. Mi moramo prevazići slabosti naših današnjih kritičara. Naše reči treba da budu ne samo sudovi o glumi, nego i da donesu likove onih koji tumače izvesne uloge.

S obzirom na stvaralački zadatak koji pred sobom ima pozorište, treba u kritici naglasiti sve nedostatke kako na premijeri, tako i u toku daljih pretstava. Tom prilikom treba voditi računa kako upotrebiti reči u davanju ocene o glumcima koji su se za jednu pretstavu spremali mesecima, a možda i godinama. Zbog toga ne smemo dozvoliti da se jednom običnom rečenicom samo na jednostavan način izrekne jedan suvoparan sud o stvaralačkom radu umetnika.

Pozorišnoj kritici treba pristupiti sa puno poznavanja i pažnje kako bi ona imala svoga pozitivnoga i korisnog uticaja ne samo na publiku, nego i na glumce koji učestvuju u pretstavi.

IVO ANDRIĆ

Vi, naši mladi drugovi, imate zavidnu sudbinu da ste na put književnog rada stupili u novoj Jugoslaviji, u društvu koje izgrađuje socijalizam, pod rukovodstvom koje vodi brigu o vama, vašem razvitku i napretku. Vama će bez sumnje biti uštedena mnoga lutanja i bespuća ranijih književnih naraštaja. Ali su zato i moralne obaveze vaše veće, zato se od vas i može očekivati više i bolje

O vašem materijalnom stanju i moralnom napretku, o vašem pravilnom idejno-političkom razvitku vode računa naše partisko i državno rukovodstvo kao i vaše omladinske organizacije.

To što ću reći, kao pisac piscima i drug drugovima, nisu razume se nikakva osveštana pravila ni nepogrešne formule, nego odrazi ličnih saznanja i iskustva na poslu na kom i vi radite.

Krilov je govorio: treba pisati tako da rečima bude tesno, a mislima prostrano. Tu misao on je odmah objasnio dodavši: da rečenicu treba glačati dok ne prestane da bude dosadna.

Vidite, ta bojazan, da se ne bude dosadan to je znak pravog, dobrog i savesnog pisca. U toj bojazni sadržano je osećanje odgovornosti i uslov za sticanje dobrog ili bar najboljeg mogućeg stila. Ljudi male pameti retko se boje da ne budu dosadni, oni ne pomišljaju na to. Slabiji i neodgovorni pisci lako su i brzo zadovoljni svojim delom i liče na onu ženu koja je grdila svoje dete govoreći: »Bože, ja kako li je selu drago kad je meni ovako milo«.

Biti samodopadno zagledan u svoj tekst pri radu i pri pregledu urađenog, to je najsigurniji put ka neuspehu kod čitaoca. Naprotiv, pisac koji želi da njegov tekst bude shvaćen i prihvaćen od drugih ljudi, a to je, konačno, cilj i smisao pisanja, mora za vreme rada često da napušta svoj položaj, položaj koji slika, i da ono što prikazuje posmatra i proverava sa tačke gledišta čitaoca.

Posao nije lak, kao što znamo svi, ali je to jedini pravi put. Čitalaca ima, mnogo, znamo da ih ima svakakih, mi moramo misliti na one najbolje. A čitalac je veliki kritičar. To je oštrouman, pronicljiv čovek, iskusniji možda od nas i bogatiji znanjem, sa boljim ukusom, strožom merom od naše. Taj naš nepoznati čitalac duboko negde u unutrašnjosti naše zemlje, to je strog sudija, ali i dragocen saradnik. Tek kroz prizmu njegovih misli i osećanja dobiva naše delo svoje značenje i svoju pravu meru. A kao saradnik, on u krajnjoj liniji utiče i na izradu našeg stila. Na čitaoca, umnog i strogog sudiju ne treba nikad zaboravljati pri pisanju.

Mi smo rekli da je najbolji, jer je najubedljiviji, jednostavan stil. Ali, moram odmah dodati da je jednostavan stil i najteži stil. To znamo svi, ali ne znamo da dođemo do te naizgled tako proste, a u stvari tako teško dostižne jednostavnosti. Gogolj je rekao divnu reč: »Do jednostavnosti treba narasti«.

Nesumnjivo je da je za dobar stil potrebna visoka moralna, intelektualna, osećajna vrednost onoga što se kazuje. O tome ne može biti sumnje. Gete je rekao tačno: »Ko hoće da ima jasan stil, treba prvo da mu je jasno u glavi« (duši).

Nema stila bez sadržine. Ne postoji i ne može postojati ono o čemu se nekad govorilo, čak i u udžbenicima pisalo, tzv. dobar stilist koji sem stila nema ništa drugo, dobar stilist sa niskom ili nikakvom sadržinom. Stil je samo vidljiv, ili ako hoćete čujan deo naše misli ili našeg osećanja. Bez njih, tj. bez misli i osećanja nema stila, jer se gomila reči koja liči na nisku praznih praporaca ne može ni zvati stil.

Balzak je u jednom od svojih zaleta išao tako daleko da je tvrdio: »Tačna (prava) misao nosi sama sa sobom lepotu (finoću)«. To može biti tačno, ali samo donekle i samo za Balzaka, i takve kao što je Balzak. Za nas ostale, mi znamo da i tačna i nova misao i iskreno osećanje mogu biti izraženi i mutnim i rogobatnim stilom, bolje rečeno, pokopani pod njim. Znamo da onaj koji piše treba pored toga što mora znati šta hoće da kaže, tj. imati sadržaj, još i da radi na veštini tog kazivanja, tj. stila.

Naravno, odmah se postavlja pitanje: Kako da radi? Kako se postizava dobar stil? Bezbroj odgovora može biti na to pitanje i bilo ih je, ali jednog opšteg i potpunog recepta nema i ne može ga biti. Dobro je, neophodno je znati ih što više, razmišljati i diskutovati o njima, ali na kraju treba ipak naći sam svoj.

Pored već pomenute i neophodne sadržine onaj ko ji piše mora imati kakav takav plan u radu. U tome se svi slažu. Vuk Karadžić je već u prvim polemikama sa Milovanom Vidakovićem tvrdio: »Nikakav majstor ne radi svoga zanata ne znajući šta gradi ni kako gradi. Na pr., nikakav krojač ne uzme nožice u ruke, pa da komada čoju ne znajući da li će od ovih komada biti čakšire ili dolama. Kako svaki majstor svoj zanat radi, tako treba i spisatelji da pišu«.

Vuk je, sa svojim zdravim smislom, govorio ono što i francuski klasik koji je davno pre njega rekao da je napisati knjigu isto tako zanat kao i sagraditi časovnik. Vuk je kazao isto što i drugi autor koji je tvrdio da pisac mora postupati kao arhitekta, tj. sa planom a ne slagati misao do misli kao što igrači slažu domine: sedmicu do sedmice, osmicu do osmice.

Grčki retor Izokrates tvrdio je da je kod stila »sve vežba«. Puškin je tvrdio da je glavno čitanje.

Jedan poljski pisac ide tako daleko da kaže: »Za stvaranje dobrog izraza treba isto toliko talenta koliko za stvaranje nove misli«. Jedan drugi pisac kaže da se on »bori s izrazom kao sa tigrom«, dok Anatol Frans kaže naprotiv, da treba »milovati frazu«.

Da kažem još samo kako je definisano gledište simpatičnog francuskog pisca i borca Žana Rišara Bloka u ovoj stvari, gledište savremeno i nama bez sumnje blisko:

»Sav napor pisca mora biti usmeren ovom cilju: shvatiti smisao borbe koju ljudi vode (reč je o borbi za bolji život radnih ljudi), i pokazati im svu lepotu te borbe. Ali da bi izrazio taj napor i nadu koja je sadržana u njemu, pisac ima kao prvu dužnost da nađe sebi svoj lični stil, da pozna tačno značenje reči kojima se služi«.

Dakle, uvek ista misao da je potrebno raditi, učiti, savlađivati veštinu izraza. Kako god okrenemo stvar, ispada na jedno: mi smo radnici na teškoj veštini izraza i stila. Taj stil treba da je nov, naš, izraz našeg vremena i njegovih težnji, ali da je u isto vreme zasnovan na tekovinama svih predjašnjih naraštaja, na kulturnom nasleđu svih vekova, isto kao i na životu i govoru živog naroda. Kao svaki istinski rad i naš je posao subjektivno nesavladljiv, neiscrpan, on prelazi naš lični život, ali mi dobro znamo da se nijedan, ni najmanji napor svakog od nas ne gubi, da on znači približavanje za korak, za santimetar onom savršenstvu koje nećemo lično nikad postići, a koje ipak mora da nam je stalno pred očima, kao naš cilj. Težnja za savršenstvom izražajne forme za nas je služba sadržini. A dobro vršiti tu službu, tj. jasno izraziti svoju misao i svoje osećanje, mi možemo samo onda ako smo savladali jezik kojim pišemo i stilski izraz toga jezika. I zato je bio u pravu onaj pisac, koji je, kad su mu prigovarali da sporo radi, i da suviše doteruje svoju rečenicu, odgovorio: »Ne glačam ja svoju rečenicu, nego svoju misao«.

Razume se da to gledanje mora da ima svoju meru i ne treba da bude preterano, manijačko, samo sebi svrha, kao što je to bio slučaj ponekad sa piscima XIX veka, koji su se čak hvalili da su probdeli noć nad jednim pridevom.

Na kraju, uvek se vraća isto pitanje: gde da se učimo dobrom stilu? Kako da radimo na njemu? Učiti se treba, to je jasno, u narodnoj književnosti, u starih srpskih i hrvatskih pisaca, koje ja ovde ne nabrajam jer ih svi znate kao i ja, upravo u svemu što je pisano od starih srpskih zapisa i napisa Ljube Stojanovića, do novinarskih članaka i skupštinskih govora iz XIX veka, od naučnih pisaca do lične prepiske i memoarske literature i najneznatnijih ličnosti, da, i do sitnih i opskurnih polemičkih brošura bliže i dalje prošlosti, jer u toj vrsti tekstova, pa i u njihovim slabostima, često se bolje vidi proces postanka i razvitka stilskog izraza nego u korektno pisanim knjigama nekih pisaca koji se pojavljuju uvek u stajaćem odelu. Meni se čini da naročitu pažnju treba obratiti upravo na prepisku, memoare, nauku, pa i specijalne stvari a ne samo beletristiku. Često čovek nađe u jednoj knjizi o ribarstvu na Jadranu mnogo jezičnih i stilskih novina. A više i bolje od svega treba slušati kako ljudi govore u životu oko nas. Stil se danas uči i na konferencijama (gde ima toliko stilskih rogobatnosti, ali i toliko zanimljivosti), stil se uči u vozu, u redovima žena koje čekaju na pijaci; stil našeg vremena treba tražiti u razgovorima i dobacivanjima mladih brigadista na radilištima, u pismima seoskih devojaka ili boraca iz Armije, u govoru radnika koji se tek upoznavaju sa mašinom i sa socijalističkim načinom rada i takmičenja. Ukratko: knjige su potrebne, život je neophodan. Jedno ne treba odvajati od drugog.

Vuk Karadžić i u ovome kao i u mnogo čemu drugom može poslužiti kao primer. Sa Cetinja gde je došao u cilju proučavanja jezika i narodnih pesama on piše: »Ja sam ovde želeo da **čujem** kako narod naš po ovim krajevima **govori** i da **vidim** kako **živi**«. Jer, on je imao pravilno shvatanje da se jezik i stil ne mogu odvajati od života.

I najposle, nešto o radu.

U našoj zemlji se danas mnogo radi i stvara, zato je izlišno naročito govoriti o potrebi rada. Ja bih hteo da kažem reč-dve o onom specijalnom radu koji vi kao mladi pisci ima da svršavate. Ja sam dovoljno govorio o tome kako naš današnji pisac treba da je povezan sa životom zemlje i naroda, da je živa snaga u socijalističkom razvitku našeg društva, da je ne samo neumoran posmatrač, nego i živi čitalac toga života. Ali sada bih hteo da kažem o onom važnom delu našeg rada koji se vrši među četiri zida, o upornom, mučnom, studioznom radu nad knjigom i hartijom. Kapati nad hartijom nije uvek ni lak ni prijatan posao. Pisati, znači često živeti u pustinji. I prirodno je da živ čovek od krvi i mesa često beži od toga, tražeći za to svoje bežanje sve moguće izgovore. Ali tu otimanje ne vredi i izgovori ne pomažu. Posle svih posmatranja i iskustava oko nas, glavni obračun, konačno kalenje svega, vrši se samo na onoj sitnoj i pokretnoj tački gde vršak našeg pera dotiče ravnodušnu hartiju. Tu je glavno poprište našeg rada. Tu se vodi borba sa izrazom, tu se stavlja na probu naša snaga.

Naravno da to nije lako ni uvek prijatno mesto. Tu nam često izgleda da smo sami, da je život ugašen, svet nestao, ali to je varka. Naprotiv, taj život i taj svet, mi ćemo naći (i ne samo mi nego hiljade i hiljade naših čitalaca) u našem stihu ili našoj prozi, ako istrajemo u radu i ako ono što napišemo bude zaslužilo ime živog stila i istinske proze, kratko: umetničkog dela. Istrajati u tom radu ne znači, naravno, usamljivanje i povučenost od života i stvarnosti; naprotiv, to treba da znači najužu povezanost sa svetom, sa životom ljudske zajednice kojoj pripadamo, naše najbolje služenje njoj.

Ne treba da obeshrabre čoveka reči o savršenstvu, da se u njemu, kao što to biva, javi osećanje da neće nikada dostići savršen stil velikih stilista. To nikako! Treba uvek imati u vidu da na području umnog rada nema zauzetih mesta, da je svakom sve i uvek otvoreno, da se čovek, pravi čovek, a mi u našem socijalističkom društvu hoćemo da podignemo pravog čoveka, da se takav čovek poznaje po svojoj težnji ka savršenstvu. Čovek postizava sve što iskreno i duboko zaželi i čega se punom snagom lati, pa kako ne bi postigao da, prema svojim sposobnostima i mogućnostima — da što je moguće bolji, jasniji i ubedljiviji stil?

Mnogo ih ima među vama koji su u borbi gledali smrti u oči, mnogo dobrih radnika, i vas ne treba pozivati na smelost, istrajnost i radinost. Ja verujem da ćete vi sve prepreke savladati i postati, kao što je još Petrarka tražio od pisaca »ne prazna pričala, nego istinski umetnici«. To treba da bude i to će biti vaš doprinos borbi koju danas naši narodi i njihovo rukovodstvo vode za slobodan život radnih ljudi, za veliki društveni preobražaj.

BRANKO ĆOPIĆ

Moramo voditi računa da u literarnim delima obuhvatimo sve ono što će biti odraz naše današnjice. Ali, u tome ima velikih nedostataka, što je posledica izvesnog odnarođavanja naših pisaca od svoga rodnog kraja. Moramo se boriti za izraz koji će biti blizak narodu, i u isto vreme još više podići ukus naše publike.

Kroz literaturu i istoriju mi moramo upoznavati pre svega svoju zemlju da bismo čvrsto stali na tle i na taj način mogli da obuhvatimo sve probleme. Isto tako treba razvijati jugoslovenski patriotizam, naročito danas, kada se sa svih strana na nas upućuju razne klevete.

ČEDOMIR MINDEROVIĆ

Mislim da treba naročito istaći, da je ovo savetovanje pokazalo ogroman napredak našeg kulturnog života, doraslost naših mladih pisaca i kritičara i izvanrednu ozbiljnost sa kojom oni prilaze svome poslu.

Na jednom savetovanju sovjetskih mladih pisaca u Moskvi, kome sam prisustvovao, procedura i tehnika savetovanja omogućila je sovjetskim

(Nastavak na četvrtoj strani)

PRED LICEM JEDNE OMLADINE

Oto BIHALJI-MERIN

Pred licem jedne omladine, sećam se niza crteža u tušu, niza koji sam pre mnogo godina video, ali koji se urezao duboko u moju svest. Tamne crte hitrih poteza četkice pričale su o gladi čoveka u mladosti, o gladi za znanjem i doživljavanjem, o nemirima za putovanjima, želji da se u svako lice zagleda, svi gradovi vide, u svim umetnostima okuša, da se stopi u veliki hor onih koji se raduju i onih koji pate, pa ipak, istovremeno, i da čovek bude sam u neometanom razgovoru sa samim sobom da bi poznao istinu i poznao kako treba živeti.

Jedan mladi čovek u seoskoj usamljenosti čuo je poziv grada. Tajna mnogoglasnog i mađiskog grada koji je blistao u daljini mamila ga je. Napustio je tor i njivu, kuću i skrovitost mesta svog detinjstva. A po putevima su ljudi i susreti. Jedan stariji prijatelj progovorio mu je. U tami neznanja goreo je sićušni plamen tuđeg iskustva. Misao se u njemu rodila. I on leži u postelji unapred nagnut nad čudom knjige. Kao da su sva znanja sveta sadržana u stranicama te knjige. Pri žućkastoj svetlosti lampe provodi cele duge noći i osluškuje nove melodije. Čežnja za stvaralačkim, za umetnosti, probuđena je. Teško i čudno uzdižu se likovi života na ravnoj površini bele crtaće hartije. Ali ta epoha nije tako puna rajskog blaženstva. To je epoha kapitalizma, ratova i eksploatacije. Mladi umetnik mora slikati prema željama gospodareće klase. Jedino slike bezumlja i laži mogu se prodavati.

Šta omladina kapitalističke epohe vidi pred sobom: neuposlenost, eksploataciju i ratove, gorku tajnu života; izgubljeni svet, doba koje umire. Zato je žalobna pesma melanholija, zato je smrt osnovni motiv njenih strofa. Jer kroz jad, nepravdu, potkupljivost, tužbu i ropstvo vodi put mladog umetnika u džungli kapitalizma.

Takvi su bili crteži moga prijatelja slikara. I danas još vidim poslednju sliku tog niza: užasnut, pun očajanja, sa iskidanom košuljom preko ranjenih, prostreljenih grudi, stoji mladi čovek i gleda dole na grad u koji je nekad kao na hadžiluk došao pun poverenja i koji sada leži u purpurnoj razbuktanosti plamena koji sve sažiže.

*

— Jedna druga omladina ovde se okupila i raspravlja o suštini i delu umetnosti. Omladina, doduše i ona rođena u mračnom domu eksploatacije ali podignuta i izrasla u burama oslobodilačke borbe i narodne revolucije. Omladina koja je imala sreću da njeno sazrevanje pada u doba kolektiva, u doba kada narod po svojoj volji izgrađuje svoju budućnost. A umetnici moraju biti neimari duše, jer njihovo stvaranje jedan deo je smelih planova, izgradnje i ostvarenja socijalizma.

Oko osamdeset književnika prisustvovalo je tom sastanku. Jednostavno, istinito, iskreno i odvažno prilazili su pitanjima koja su ih zanimala. Govorili su o teoretskim problemima. Hteli su raščistiti pojmove, steći pregled. Govorili su o arhitekturi književnog dela, o temi, o motivu. Govorili su o suštini stvaralačke kritike. O odnosu pisca prema delu i o sebi samima. O svome stavu prema stvarnosti, o svom dečaštvu, o uspomenama iz mladosti i o potrebi da se one što pre književno ubliče. A, pre svega, govorili su o neophodnosti da se iznađe, razume i ubliči istina u svim svojim dubokim povezanostima.

Možda baš u ovom času, kada su naš narod i naša država zasuti lažima i klevetama, to ispovedanje istina naročito je značajno. Jer ovi mladi književnici istovremeno su i svedoci i tvorci socijalističke stvarnosti. Oni će književnike sveta, školovane i plaćene da misle, pozvati pred sud savesti. Jer uvek i u svim vremenima privilegija i dužnost istaknutijih i naprednijih duhova bilo je da ustanu protiv laži, klevete i izdaje. Jer učešće i borba za napredak klica je iz koje izrasta velika umetnost.

»Može li se pretpostaviti da bi Dante napisao svoju »Božansku komediju« da je, kao filister, živeo između četiri zida i da nije strasno učestvovao u borbama svoje epohe?«, pita Pol Lafarg.

Može li se Volter zamisliti bez njegove borbe u procesu Kala i Sirvena protiv feudalnog i crkvenog terora svoje epohe? Zolina poslanica »Optužujem«, u kojoj je ustao u Drajfusovom procesu protiv reakcionarne militarističke klike i svih mračnih sila svog doba, nerazlučiv je sastojak njegovog stvaralačkog dela.

Veliki glas savesti svih epoha, od Omera do Servantesa, od Getea do Puškina, od Rolana do Gorkog, čuje se i u domu gde se održava sastanak mladih književnika. Ali i renesansni glas Marina Držića, svečano filozofski pesnički glas Njegoša, glas pun optužbi socijalnog pesništva Cankara sadržani su u horu glasova.

Iz svih krajeva Jugoslavije došli su mladi književnici. Nisu došli sa pisaćih stolova, iako su pisali. Mesto njihovog stvaranja je radni život. Bili su po seljačkim radnim zadrugama i po fabrikama, na gradnji autoputa i hidroelektrana. Doneli su konkretni materijal u svojim beležnicama i u svojim srcima. Jedan za drugim, ustaju da uzmu reč. Svaki zapojen snovima i Planom, voljom i traženjem, po koji još bez jasnih formulacija, ali u tražnji istine i pravog puta. A dok mladi književnici govore, stariji ćute. I oni su prisutni, iskusni, poznati i priznati. Došli su da čuju, da učestvuju i posavetuju. A i da uče. Jer svako umetničko stvaranje neprestano je rvanje. I zrelији umetnik nije dospeo do kraja sve dok stvaralački živi. Mnogo od onoga što mladi kažu odnosi se i na starije. Tek kod zaključaka, stariji govore iz sveta svog iskustva. Sa iskustvima umetnika povezuje se glas Partije. Ko hoće da crpi iz punog života mora poznavati odnose u njemu. Mora se udubljivati u zakonitost društvene stvarnosti. Mora se slobodno kretati u materiji i svoje likove shvatati i pretstavljati u razvitku. Da se pojmi najjednostavnije, moraju se osetiti mnogostrani i skriveni odnosi života. Da se bude pesnik ovog vremena, mora se učiti kod Marksa i Lenjina. Ko hoće da pretstavi sliku života, mora mnogo znati. Mora proučavati dušu ljudi, ali i poznavati proizvodni proces, kada ga opisuje. Probleme naučnika, ili radnika. Osećanja, patnje, nade, gnev, mržnju, lakomost i snagu čoveka.

Književnik mora učiti. On treba upoznati ne samo klasike marksizma, već i pesničke glasove svih naroda. Teksti Zapada i Istoka i svih zona i svih vremena moraju mu biti prisno poznati u njihovim najboljim i najzrelijim delima. U prvom redu, književnost njegovog rođenog naroda mora mu biti bliska i dobro poznata.

Neiscrpni su problemi i teme za mlade književnike. Ljubav i rad, radni dan i misli u noći, porok i vrline, majka, prijatelj, saboter i društveni neprijatelj. Sve što čini lice čoveka može se uobličavati. Uski dogmatizam, papirne šablone, daleko su od umetnosti. A pre svega, mora se talenat negovati, da sazri kroz misaonu koncentraciju, znanje, iskustvo i vežbanje.

Sećam se jednog programskog članka koji sam pre mnogo godina pročitao u inostranom časopisu »Mlada umetnost«. Ispisao sam sledeće rečenice: »Mladi pesnik ima samo jednu misiju: da prouzrokuje huku koja bi narušavala mir. Da visoke napetosti svoje duše sa puno zamaha zavitla u čovečanstvo — ne vodeći računa o krhanju i praskanju crvotočnih kostiju... on je neozbiljan, zao, bestidan, nepravičan, brutalan; da se bez mosta uzdiže od najsmelijeg blefa do blistavog patosa, živeći u nezemaljskoj vrevi kao u oreoli.... ko je mlad, mora to do katastrofe biti: a nezrelost je nagonski najsnažniji ferment istorije sveta.« Taj ekstatični, hiper-individualistički i subjektivistički izliv jedne generacije, bez cilja i izgubljene, tuđe i avetinjski odjekuje u stvaralačkoj i izgrađivačkoj stvarnosti našeg života.

Nova omladina, mladi književnici naše zemlje, poznaju put i cilj svog života. Prirodu i svet, čoveka i društvo, posmatraju očima humanističkog i realističkog socijalizma. Njini saveti su dragoceni i plodonosni. Mnogi stariji književnici mogu se učiti u iskrenosti i ljubavi za istinom kod ove omladine.

Savetovanje mladih pisaca Jugoslavije

(Nastavak sa treće strane)

piscima početnicima da slušaju. Aleksandra Fadjejeva na primer, kako između ostalog osuđuje zapadnu literaturu i celokupnu kulturu Zapada, kao nevrednu kulturu i literaturu, kao kulturu i literaturu kod kojih, sa neznatnim izuzecima, sovjetski mladi pisci upravo ništa ne mogu da nauče. Taj problem bio je dotaknut i ovde, ali, razume se, ne na takav način, što je opet dokaz ozbiljnosti ovoga savetovanja.

Treba svestrano poznavati klasičnu literaturu svoje zemlje, ali isto tako treba poznavati i klasičnu i savremenu literaturu kako zapadnih zemalja tako i Sovjetskog Saveza.

Ali, pre svega, hteo bih sve nas da potsetim na činjenicu da ovih dana naša štampa sve češće objavljuje vesti o tome da su pojedini radnici i kolektivi izvršili svoj plan za 1951, dakle izvršili svoj petogodišnji plan za tri godine. Da li je naša literatura u svim svojim vidovima, podrazumevajući tu i kritiku, da li je literatura naših mladih stvaralaca ispunila, da se grubo izrazim, svoj plan? Mislim da, u osnovi, ona još nije potpuno odgovorila svojim zadacima, što se može reći kako za stare tako i za mlade pisce, iako već postoje vrlo značajna ostvarenja. Mi nesumnjivo zaostajemo u književnom stvaranju za našom stvarnošću. To se konstatovalo već više puta, ali mislim da je naročito potrebno da to utvrdimo i na ovom savetovanju.

Za svakog pravog umetnika kod nas, ima svuda velikih motiva. U našoj zemlji, na svakom koraku postoje motivi kakvih, to se može slobodno reći, nema u drugim zemljama, a naročito od pojave rezolucije Informbiroa. Mi smo izbili na čelo borbe za pravu revolucionarnu primenu teorije marksizma-lenjinizma, za pravu ravnopravnost svih naroda, za pravi mir, za pravi socijalizam. Time se pred naše pisce u još većoj meri postavlja odgovornost i zahtev da literaturu u potpunosti stvaralački povežu sa intenzitetom i socijalističkim razvojem naše stvarnosti.

U poslednje vreme, sprovedena je od strane Informbiroa mobilizacija, u većem broju kulturnih radnika i pisaca informbiroovskih i drugih zemalja, ne samo protiv naše zemlje uopšte, nego i protiv naše kulture. Potcenjivanja naše kulture bilo je i pre i posle rata. Na takav odnos iz informbiroovskih zemalja nadovezuje se sada, mesto socijalističkog stava, jedna sramna, nekulturna kampanja protiv nas i naše zemlje, protiv naše kulture. Tim povodom, mislim da treba konstatovati jednodušnost naših pisaca, podrazumevajući tu i mlade pisce, u borbi protiv Informbiroa, u borbi protiv svih laži kojima se sada u mnogo većoj meri služe pisci informbiroovskih i nekih drugih zemalja. Od takvih informbiroovskih pisaca slušamo pozive nekim »ilegalnim« pismima kod nas na nekakvu legalnu akciju, pozive na borbu protiv naše Partije i naših naroda. Sa ovog savetovanja, ne samo deklarativno nego i stvarnim rezultatima, dajemo odgovor: naši su pisci jedinstveni, kultura naših naroda razvija se isto tako intenzivno kao što se, u punoj meri svestrano, razvija, radom naših trudbenika, čitava naša socijalistička otadžbina.

I ovo savetovanje pokazuje koliko je naša Partija stvaralačka, koliko je umela da duboko zatalasa naše široke narodne slojeve, kako je bogata žetva njenoga rada i na planu kulturnog preobražaja naše zemlje. Ovo savetovanje pokazuje da je naša Partija uspela da mobiliše stotine i stotine mladih ljudi i u radu na literaturi. Vi, koji pretstavljate književne časopise i ostale kulturne i umetničke organizacije mladih, svojim stavom, radom i rezultatima to potvrđujete. Razradom problema istaknutih na ovom savetovanju kroz časopise i vaše organizacije, vi ćete nastaviti još sigurnijim i plodonosnijim putem.

KULTURNI ŽIVOT NACIONALNIH MANJINA

Književnici talijanske manjine

Pročišćena još za vrijeme borbe od fašističkih, a poslije oslobođena i ostalih reakcionarnih elemenata, koji su se iselili u Italiju, naša se talijanska manjina, još u vrijeme borbe, a naročito poslije oslobođenja, našla pred teškim zadatkom. Trebalo je na terenu na kome je do nedavna vladao fašizam postaviti osnovice za izgradnju jedne nove, socijalističke kulture, koja će istovremeno biti i kultura talijanske manjine, prožeta njenim nacionalnim obilježjima, njenim duhom.

Talijanskoj manjini stvoreni su svi preduvjeti za ostvarenje ovog cilja. Otvorene su talijanske osnovne i srednje škole, data sva potrebna sredstva za organiziranje kulturno-prosvjetnog rada, osnovana talijanska drama itd. Isto je tako omogućeno izdavanje vlastite štampe, tako da talijanska manjina raspolaže danas sa čitavim nizom listova (Dnevnik »La voce del Popolo«, omladinski list »Vie Giovanili«, pionirski »Il pioniere«, sindikalni »La Voce del Lavoratori«, pedagoški »Scula Nuova«) i štampa knjige i almanahe. Za književni rad talijanskih književnika od naročitog je značaja revija »Arte e Lavoro« (Umjetnost i rad), koju je ove godine počeo izdavati Zemaljski savez kulturno-prosvjetnih društava NR Hrvatske. Ovom će revijom biti omogućeno talijanskim književnicima da češće objavljuju svoje radove.

I zbog toga, kad se govori o radu talijanskih književnika kod nas, potrebno je prije svega podvući velik i pozitivan prilog, koji oni doprinose kulturno-prosvjetnom uzdizanju talijanske manjine. Rad talijanskih književnika ne ograničuje se samo na suradnju u talijanskim listovima, revijama i publikacijama, na upoznavanje talijanske manjine s našim kulturnim tekovinama, našom književnošću itd., nego i na aktivan rad u kulturno-prosvjetnim društvima, literarnim kružocima omladine itd.

Eros Sequi, rodom iz Italije, do 1943 godine lektor talijanskog jezika na Zagrebačkom univerzitetu, zatim partizanski borac, a sada sekretar Talijanske unije za Istru i Rijeku, piše dnevnik iz partizanskog rata — »Diario di guerra partigiana« — iz kojeg je dosada objavio više odlomaka (»Nicola«, »Braćo Talijani« i druge). Piše kraće novele, a na talijanski je preveo novelu »Duga« od Dinka Šimunovića.

Piero Rismondo, rodom iz Trsta, živio je u Beču sve do hitlerovske okupacije Austrije, kad je kao antifašistički književnik morao da napusti Beč. Sad živi na Rijeci kao direktor Talijanske drame. Na njemačkom je objavio više drama (»Grillparzer«, »Raimund«, a u suradnji sa Sacher-Masoch-om dramu »Das unsichtbare Volk«, koja tretira život emigranata iz hitlerovske Njemačke). Poslije oslobođenja napisao je dramu »Dietro la maschera« (»Pod maskom«) sa sadržajem iz Narodnooslobodilačkog rata. Drama je prvi put davana u Rovinju, marta 1949, na festivalu talijanske manjine. Prevedena je na srpsko-hrvatski, te je ušla u repertoar Gradskog kazališta u Zagrebu, kao i u repertoar kazališta u Zadru i Dubrovniku.

Oswaldo Ramous, viceintendant Narodnog kazališta na Rijeci i reditelj Talijanske drame rodom je iz Rijeke. Lirik, novinar i kazališni kritičar, Ramous daje u poslednje vrijeme odlične prevode sa srpskohrvatskog na talijanski. Između ostalog, Ramous je preveo neke pjesme Vladimira Nazora, Marina Franičevića, Jure Kaštelana, Branka Ćopića, Zdenka Štambuka i drugih, a u suradnji sa Mirkom Perkovićem Nušićevu komediju »Dr«, koju je davala Talijanska drama na Rijeci.

Književnošću se bavi i Erio Franchi, urednik lista »La Voce del Popolo«, Riječanin, partizanski borac, koji je zajedno sa Laurom Chiari napisao aktovku »Il mulino di Pola« (»Mlin u Puli«).

Najzad, među mlađim talijanskim književnicima ističe se Sergio Turconi iz Milana i Pietro Guernini iz Firence, koji su došli na Rijeku, u redakciju lista »La Voce del Popolo« poslije oslobođenja, a surađuju i u ostalim listovima koje izdaje talijanska manjina.

Turconi je između ostalih pjesama dao veoma zapaženu pjesmu »Tri pisma u inozemstvo«, dok je Guenini napisao dramu »Alto ferno« (»Visoka peć«), koju je na Zemaljskom festivalu kulturno-prosvjetnih društava u Zagrebu s uspjehom prikazala talijanska kazališna družina »Fratellanza« iz Rijeke.

Literarnom podmlatku posvećuje se sva potrebna pažnja. A da bi se i stariji i mlađi talijanski književnici postakli na što intenzivniji književni rad, Talijanska unija je pristupila osnivanju književnih kružoka i raspisala nagrade za sve vrste književnih djela.

D. Ž.

„Jeni Kadin", časopis za žene Turske manjine

Izašao je iz štampe treći broj časopisa »Jeni Kadin«, organa Glavnog odbora AFŽ-a za Makedoniju na turskom jeziku. U političkom delu, u članku »Turkinje okupljene oko Partije i druga Tita proslaviće sa oduševljenjem 29 novembar« govori se o političko- idejnom uzdizanju i socijalističkoj svesti žena turske manjine u Makedoniji. Zatim časopi sdonosi i protest protiv kontrarevolucionarnog postupka informbiroovske filijale pri sekretarijatu MDFŽ-a prema pokretu naših žena.

Podvlačeći brigu o majkama i deci časopis »Jeni Kadin« donosi govor druga Tita pionirima. Posebno mesto zauzimaju prilozi o junačkom radu naših žena, kao što su Sonja Erbežnik, koja je već ispunila Petogodišnji plan, Polka Panova, Olga Krstevska i Bahrija Osman, koje su postigle rekord u zidanju na radilištima u Skoplju. Sem toga u listu ima kratak članak o kućnoj radinosti Turkinja i značaju njihovog rada u izgradnji socijalizma kod nas.

Posebnu pažnju časopis posvećuje borbi protiv nepismenosti kod žena turske manjine. Podupirući borbu za uvlačenje svih učenica u škole, časopis donosi delove komada »Šaban Hodža« od M. Karahasana, u kome se raskrinkava štetan i saboterski rad jednog reakcionarnog hodže i seoskog kulačkog špekulanta Bilal Age. U reportaži »Za pet drugarica...« prikazan je razvoj naleta mladih Turkinja skopske progimnazije. Časopis donosi i jedan članak o životu kolonijalnih naroda.

Na kraju časopis donosi savete mladim i neupućenim majkama i ženama iz oblasti čuvanja i nege deteta.

Mustafa KARAHASAN

Tridesetogodišnjica slovenačkog Narodnog pozorišta u Mariboru

U prvoj polovini novembra radni kolektiv mariborskog pozorišta slavio je značajan jubilej: tridesetogodišnjicu osnivanja profesionalnog pozorišta na krajnjim granicama domovine. Značaj i uloga mariborskog pozorišta u političkim i kulturnim prilikama stare Jugoslavije, bili su veliki. Godine 1919, prilikom prikazivanja Jurčičevog »Tugomera«, prve slovenačke tragedije, zazvonila je sa scene mariborskog pozorišta prvi put slovenačka reč. U tadašnjem nemškutarskom Mariboru novoustanovljeno pozorište imalo je ogroman nacionalni značaj.

Stara režimska Jugoslavija nije pokazivala za potrebe pozorišta na severnoj granici nikakvog razumevanja, i samo srčanosti i istrajnosti upravnika, kao što su bili Hinko Nučić i R. Brenčić, i glumaca — pionira, može se zahvaliti za postojanje i nivo mariborskog pozorišta. Maribor je bio u redu onih pozorišta stare Jugoslavije koji su primali najnižu subvenciju.

Uprkos najrazličitijim zaprekama i teškoćama, mariborsko pozorište uspešno je izvršavalo svoju nacionalnu i kulturnu misiju i u najtežim uslovima gajilo sve tri pozorišne grane: dramu, operu i operetu. Iz skromnih materijalnih uslova, iz isto tako upočetku skromnog domaćeg umetničkog ansambla — ipak je mariborsko pozorište zaslugom talentovanih pojedinaca preraslo okvir provincijalnog pozorišta i doseglo u više navrata i pretstava visok umetnički nivo.

U mariborskom pozorištu između dva rata stvarali su glumci, pevači, dirigenti i režiseri značajnih umetničkih kvaliteta: Blaž, Bratina, oba Burjeva, Bukšekova, Daneš, Dragutinovičeva, oba Gorinšekova, Grom Herzog, Igličeva, Janko, Košič, oba Koviča, Kraljeva, Lubejeva, oba Mitrovićeva, Nakrst, Nučić, Neralič, Parma, Podgorska, Pregarc, Rasberger, Sancin, Savinova, oba Skrbinška, Starčeva, Udovičeva, oba Verdonikova, Zakrajškova, Železnik i drugi. Mnogi od njih još žive, a umrli su Bukšekova, Dragutinovičeva, Jiranek, Jože Kovič, Mitrovič, Parma, Rakuša i Železnik.

Mariborska opera doživela je svoj vrhunac za vreme rada dirigenta i režisera Andre Mitroviča, koji je podizanju mariborske opere poklonio sve svoje znatne muzičke sposobnosti.

Mariborska drama podigla se najviše za vreme režisera i glumca Jože Koviča, koji je svoje režije izgrađivao na glumačkom i režijskom nasledstvu H. Nučića i R. Pregarca. Najveći uspeh postigao je dramski ansambl svojim gostovanjem u Ljubljani (1939 i 1940) s Cankarevom dramom »Kralj Betajnove« i dramom Gorkoga »Na dnu« i dokazao da u mariborskom pozorištu sazreva ansambl sa velikim smislom za realističku igru. Pored režije J. Koviča, na nivo mariborske drame najviše su uticale kvalitetne režije Vladimira Skrbinšeka, koji je vaspitao i kadar mladih glumaca.

Zasluga je mariborskog pozorišta da je s velikom ljubavlju i brigom prikazivalo dela domaćih dramskih pisaca i opernih i operetnih kompozitora. U periodu od trideset godina pozorište je prikazalo 80 izvornih slovenačkih dramskih dela i 18 slovenačkih opera i opereta.

Naročito popularne i omiljene bile su velike pretstave mariborskog pozorišta na otvorenom, sa kojima je ono pokušalo da proširi uzak krug i prenese svoju umetnost širim masama.

Posle oslobođenja, položaj mariborskog pozorišta, kao i svih jugoslovenskih pozorišta temeljito se izmenio. Narodna vlast dodelila mu je značajnu subvenciju, koja omogućava širok i kvalitetan razvoj drame i opere. Glumci, koji su u predratnom pozorištu morali nastupati u drami, operi i operetu, za upravo sramotnu platu (i pri tom je nužno trpio njihov umetnički nivo) danas se ozbiljno i studiozno posvećuju isključivo svojoj struci.

Posle oslobođenja mariborsko pozorište promenilo je svoju publiku. Pre su u nj dolazili izabrani — danas je otvorilo vrata širokim masama. Od oslobođenja do danas pretstave mariborske drame i opere gledalo je oko pola miliona posetilaca. Pojedine pretstave doživele su preko pedeset repriza. (Žižkova »Miklova Žala«, Goldonijeva »Mirandolina«).

Iz bogate tradicije od trideset godina uzima gradi sadašnji umetnički ansambl, koji je zasada još nehomogen i sastavljen od glumaca različitih umetničkih potencija, jednu dragocenu svojinu: mladost i radni zanos, koji se često meri sa rutinom i virtuoznošću starih iskusnih glumaca. Današnji ansambl mariborskog pozorišta zaista je radni ansambl — jer kad bi hteli u brojkama prikazati njegov rad i trud na stručnom i političkom uzdizanju, na polju narodnog prosvećivanja, pomoći koju je pružio svim sindikalnim i masovnim organizacijama, učestvovanju na svim proslavama, akademijama, koncertima, literarnim večerima i radio-emisijama, organizaciji i radu pozorišnih kurseva i jednogodišnje sindikalne pozorišne škole, a naročito čestim gostovanjem po svim većim mariborskim fabrikama — onda bi morali ispisati mnogo listova papira.

Zadaci mariborskog pozorišta su značajni i veliki. Upravnik Jaroslav Dolar istakao ih je u svom govoru povodom tridesetogodišnjice mariborskog pozorišta: »Veliki oslobodilački rat oterao je stare gospodare s njihovim gledanjem na slovenački narod i naročito s njihovim omalovažavanjem »provinciskih« prilika. Maribor se sve brže razvija u veliki moderni industriski centar. Taj industriski centar zaslužuje dostojno narodno pozorište. Ne radi se samo o tome da sagradimo zgradu koja će moći da primi hiljadu i više radnika željnih kulture, nego i o tom da tim radnicima pružimo ono što oni od nas opravdano očekuju: pravu, neizveštačenu, realističku umetnost; umetnost koja će biti ogledalo velikih dana koje danas doživljavamo«.

Pozorišni festival u Mariboru počeo je 1 novembra. Ministar Vlade Narodne republike Slovenije dr Jože Potrč otkrio je u foajeu pozorišta biste četiri značajna umrla pozorišna umetnika: Andre Mitroviča — dirigenta, Viktora Parme — kompozitora, Berte Bukšekove — glumice i Jožeta Koviča — režisera. Uveče je mariborska drama prikazala Cankarevog »Kralja Betajnove« u režiji Frana Žižke. Posle pretstave podeljene su nagrade starim glumcima, pevačima i tehničkom osoblju.

Sledećih dana pozorišnog festivala prikazana je Gotovčeva opera »Ero s onog svijeta« u režiji Karla Kamušiča, Linkartova komedija »Matiček se ženi« i drama Ostrovskog »Bez miraza«, obe u režiji Frana Žižka. Mariborska opera izvela je 6 novembra originalnu operu Heriberta Svetela, dirigenta mariborske opere, »Višnjani«. Libreto su napisali Fran Govekar i inženjer Golovin, koji je bio i režiser.

Svečani pozorišni festival zaključen je dvodnevnim gostovanjem ljubljanske drame, koja je prikazala Cankareve »Sluge« u režiji Slavka Jana.

U okviru nedelje proslave otvorena je i pozorišna izložba, prva samostalna pozorišna izložba u Mariboru. Ona ima više odelenja koja prikazuju rad i likove pozorišta između dva rata, Partizansko pozorište, oslobođeno pozorište kao i njegov rad na području narodnog prosvećivanja, gostovanja i pozorišne radionice. Vedar utisak ostavljaju uspele karikature članova uprave, glumaca, pevača, režisera, dirigenata, baletnih solista, članova orkestra, administrativnog i tehničkog osoblja, od Remigia Bratoža, poznatog slovenačkog karikaturiste i člana pozorišnog orkestra.

Dušan MEVLJA

ŠEZDESETOGODIŠNJICA FRANA ALBREHTA

Fran Albreht, slovenački književnik i publicist, slavi ove dane šezdesetogodišnjicu rođenja. Njegovo ime usko je povezano s razvojem slovenačke literature poslednjih decenija, kojoj je doprineo kao pesnik, pripovedač, kritičar, redaktor i prevodilac.

Rođen je 17 novembra 1889 u Kamniku, gde je pohađao gimnaziju, a zatim studirao pravo u Beču i filozofiju u Ljubljani. U Ljubljani je bio dugi niz godina sekretar Univerziteta i stalno se borio za samostalnost, opstanak i progresivnu usmerenost ove najviše slovenačke naučne ustanove, koja je u to vreme preživljavala česte krize.

Književnim radom počeo je već zarana: od 1908 dalje bio je saradnik vodećeg slovenačkog književnog časopisa »Ljubljanski zvon«. Objavljivao je stihove, kraće prozne sastave i recenzije. Od 1922 do 1932 bio je urednik ovog časopisa i u mnogom pridoneo njegovom procvatu. »Ljubljanski zvon« se tek u tim godinama do kraja oslobodio provincijalizma. Albreht je takođe bio prvi koji je široko otvorio vrata ovog centralnog slovenačkog časopisa mladim ljudima, koji su na njegove stranice uneli svežeg daha i novih ideja. U svojim književnim i pozorišnim kritikama i recenzijama dosledno se borio protiv svih nazadnjačkih literarnih struja, kako protiv okorelog, konzervativnog akademizma tako i protiv pseudorevolucionarnog avangardizma. Svojim kritikama pomagao je mladim progresivnim piscima i toplo ih pozdravljao (n. pr. prvog slovenačkog proleterskog pesnika Toneta Seliškara).

Kao samostalne publikacije izdao je dve zbirke pesama (»Mysteria dolorosa«, 1917, i »Pesme života« 1920) i novelu »Poslednja pravda«, u kojoj je na originalan način opisao zadnje dane i smrt Frana Levstika. U svojim pesmama (naročito u drugoj zbirci) često je nastupao kao izrazito socijalni kritik i revolucionarni pesnik. Jedan od njegovih pesničkih uzora i učitelja bio je Peter Bezruč, čije je »Šleske pesme« preveo još 1919.

Fran Albreht je mnogo prevodio, poeziju i prozu iz srpskohrvatske, češke, nemačke, i nordijskih literatura. Naročita je bogata njegova žetva dramskih prevoda. Dugi niz godina bio je glavni prevodilac stranog repertoara ljubljanske drame. Ovde treba u prvom redu pomenuti njegov uzorni prepev Geteove »Ifigenije na Tavridi«, Sofoklovog »Kralja Edipa« i »Antigone«, Šilerovog »Don Karlosa«, Heblovu »Juditu«, Cvajgovog »Volpona«, Šoovog »Pigmaliona«, Molijera, Klabunda, O Nila i mnoge druge. Između proznih prevoda na prvom mestu stoji Stankovićeva »Nečista krv«, oba velika Nekseova romana (»Dite« i »Peli«), Strinbergova »Ispovest budale«, Cvajgove biografije i drugo. Sada Fran Albreht rediguje a delimično i sam prevodi antologiju Geteovih pesama, koju priprema Državna založba Slovenije povodom Geteove dvestogodišnjice.

H. G.

Zadarsko Narodno kazalište u novoj sezoni

Ogromna zgrada Zadarskog narodnog kazališta lišena akustike i uslova za normalan kazališni rad, zahtevala je unutrašnje preuređenje. Kolektiv Zadarskog kazališta, tokom proteklih sezona ozbiljno i stalno je postavljao pitanje preuređenja ogromne dvorane i proširenja pozornice. Bivša rukovodstva nisu posvetila dovoljnu pažnju tom problemu. Dolaskom na rukovodeća mjesta zadarskog narodnog kazališta mladih i agilnih ljudi, direktora Đorda Milakovića i tajnice Milice Cvetan, usvojen je prijedlog partiske jedinice i zaključeno da se uz pomoć sindikalne podružnice pristupi izvršenju radova u dvorani.

Kazališni kolektiv izvršio je odmah dobru organizaciju rada i pozvao u pomoć narodnu vlast, masovne organizacije, tvornice i poduzeća u gradu Zadru. Narodna vlast, a naročito predsjednik gradskog narodnog odbora drug Labar Drago i član agitprop komisije drug Belić pokazali su puno razumjevanje i pružili maksimum pomoći, cjeneći nesalomljivu volju kazališnog kolektiva. Rukovodstva tvornica i poduzeća pružila su pomoć u materijalu, dok je gradski narodni odbor Zadra osigurao finansijsku stranu. Osobito je potrebno istaći razumjevanje uprave brodogradilišta, tvornice »Madrežić« i Oblasnog građevnog poduzeća »Obnovitelj«, koji su najviše pomogli Zadarskom kazalištu.

Požrtvovanim radom članovi Zadarskog kazališta izvršili su radove na pregradnji kazališne dvorane i balkona, na proširenju pozornice i potpunom uređenju elektrovodova. Njihov rad zaslužuje puno priznanje i zahvalnost zadarskih gledalaca. Današnji unutrašnji izgled zadarskog kazališta daleko je ljepši od ranijeg, a akustika neuporedivo bolja.

Na svečanom otvaranju nove sezone Zadarskog narodnog kazališta govorio je direktor Đorđe Milaković. U svom referatu on je izneo važnost obavljenih radova i odao priznanje kazališnom kolektivu na požrtvovanom radu. Na koncu referata podjelio je novčane nagrade tehničkom osoblju Zadarskog kazališta u ukupnom iznosu od 23.613 dinara.

Zatim je izvedena komedija u tri čina »Reakcionari« od Draga Žervea u režiji Đorda Milakovića.

Vrijedno je istaći izvrsnu kreaciju Zlate Roje u ulozi Ane, Eme Kifner u ulozi Katičke i ulogu Roberta u kreaciji Đorda Milakovića.

Dita KRTIĆ

Vjekoslav Karas (1821—1858): Skica

Kursevi za rukovodioce arhiva, muzeja i za pozorišne reditelje u NR Srbiji

U NR Srbiji posvećuje se velika pažnja stručnom podizanju kadrova za razne oblike kulturnoga rada. Dok ne pristigne dovoljan broj novih stručnjaka sa univerziteta i umetničkih škola, pristupa se osposobljavanju stručnih kadrova putem raznih tečajeva kurseva. Tako je od 15 septembra do 15 oktobra održan tečaj za rukovodioce arhivskih središta iz unutrašnjosti NR Srbije i službenike Gradske i Državne arhive u Beogradu. Tečaj su pohađala dvadeset i četiri posetioca. Na ovaj način pristupilo se osposobljavanju onih kulturno-prosvetnih radnika, u prvom redu iz unutrašnjosti, koji treba da rukovode arhivskim središtima i da se staraju o zaštiti, obezbeđenju i središvanju dragocenog arhivskog materijala. Slušaoci tečaja upoznali su se, pored čisto stručnog rada na obradi arhivske građe i sa istorijatom razvoja naših arhiva, merama koje su preduzete od oslobođenja do danas i sa problemima koje treba rešiti.

Isto tako, Ministarstvo prosvete NR Srbije organizovalo je od 26 septembra do 27 oktobra tečaj za rukovodioce Muzeja i muzejske saradnike. Na tečaju su održani časovi iz opšte muzeologije, konzervacije i restauracije, numizmatike, arheologije, paleografije, naše srednjevekovne umetnosti, novijeg srpskog slikarstva, etnografije, zaštite spomenika kulture itd. Tečaj je pohađalo petnaest slušalaca iz unutrašnjosti NR Srbije.

Pre kratkog vremena završen je i kurs za reditelje pozorišta iz unutrašnjosti. Kurs je trajao dva i po meseca a pohađalo ga je dvanaest mlađih reditelja i glumaca. Kurs je bio uglavnom vezan za režiju dr Huga Klajna komedija »Laža i paralaža« od Sterije. Ovo je već drugi kurs koji se organizuje u NR Srbiji za mlade pozorišne reditelje.

KNJIŽEVNE PRIREDBE U MAKEDONIJI

Povodom proslave Dana ustanka makedonskog naroda u Makedoniji su gostovali književnici Skender Kulenović, član Udruženja književnika Srbije iz Beograda i Mirko Banjević, član Povereništva Saveza književnika za Crnu Goru iz Cetinja, koji su zajedno sa makedonskim književnicima Acom Šopovim, Slavkom Janevskim i Jovanom Boškovskim održali niz književnih večeri.

Ova grupa književnika posetila je, sem Skoplja, Titov Veles, Prilep, Bitolj i Ohrid, gde je održala književne večeri za građanstvo, učenike i armiju. Osim toga, književnici su posetili gradilište velikih melioracionih radova na reci Crni kod Bitolja i pred radnicima čitali svoje radove. Pri kraju svoje turneje, ista grupa književnika posetila je i seljačku radnu zadrugu »Kočo Racin« u Lazaropolju, gde je isto tako održala književno veče.

PRVI JAVNI KONCERT SIMFONIJSKOG ORKESTRA MINISTARSTVA ŽELEZNICA FNRJ

U Beogradu je na Kolarčevom narodnom univerzitetu 9 novembra priredio svoj prvi javni koncert jedan novi simfonijski orkestar, po svom nastanku karakterističan za današnji period svestranog kulturnog i umetničkog razvitka. Simfonijski orkestar Ministarstva železnica formiran je ove godine od već postojećeg orkestra sindikalnog kulturno-umetničkog društva »Branko Cvetković«.

Orkestar Ministarstva železnica održao je dosada niz koncerata za kolektive železničara (što mu je glavni zadatak) a prvi put se javno pretstavio prilikom proslave stogodišnjice železnica u Ljubljani.

Ansambl sačinjavaju službenici Ministarstva železnica i muzičari sa strane, većinom nepriviknuti simfonijskom muziciranju. Program sa kojim su, pod rukovodstvom dirigenta Zeljka Strake (kome pripada zasluga za organizaciju i osposobljavanje orkestra za nastup) izašli prvi put pred beogradsku publiku, bio je zamašan. Sastojao se iz Šubertove VIII simfonije, Glukove Prve svite za orkestar, uvertire »Fingalova pećina« od Mendelson-Bartodia i »V koncerta za violinu i orkestar« od domaćeg kompozitora Petra Stojanovića.

Nesumnjivo je da za to još novo, nedovoljno izrađeno simfonijsko delo kome pretstoji još mnogo rada na tehničkom usavršavanju, prvi javni nastup u Beogradu pretstavlja veliki uspeh. Taj ansambl pruža primer mnogim našim orkestrima sindikalnih i omladinskih kulturno-umetničkih društava kako se ozbiljnim radom može dostizati i takav stepen koji vodi ka zrelosti u simfonijskom muziciranju.

Publika je dobro primila nastup mladog violiniste Branka Pajevića, još studenta, koji je izveo Stojanovićev koncert. On se, onoliko koliko je sama partitura dozvoljavala (koncert po sebi nema dubljih muzičkih misli, da bi njegovom interpretacijom došlo do izražaja majstorstvo izvođenja, koje nije identično sa tehnikom izvođenja) prikazao kao temperamentan violinista prijatnog ali ne velikog tona i solidne tehnike.

B. A.

ISPRAVKA

U pretprošlom broju »Književnih novina« potkrala se pri slaganju greška u reportaži »BRIGADE U ČELIĆANI«. Ispao je jedan red iz teksta na drugom stupcu, 25 red. Tu posle reči klevetnicima treba dodati ispušteni kontekst: »a u isto vreme i dokaz naše neograničene ljubavi, vernosti i odanosti našoj Partiji i drugu Titu«.

U reportaži Siniše Paunovića »Narodno pozorište u sećanju njegovih prvaka«, koja je izišla u poslednjem broju »Književnih novina« (broj 46), na strani 3 i 4, potkrao se niz grešaka.

U prvom stupcu odeljka o D. Milutinoviću stoji: Nekada su književnici pisali komade naročito za svoje ljubimice, umesto ljubimce.

U četvrtom stupcu, treći pasus, pretposlednji red, treba da stoji **prerežirati** umesto proređirati; u četvrtom pasusu, prvi red istog stupca, treba da stoji **najdraže stvorenje**, umesto najdraže stvaranje; u pasusu niže, treći red odozdo, treba da stoji **bilo je datum**, umesto bio je datum.

U odeljku o Marku Marinkoviću, peti stubac, treba da stoji: Uz Ginu, sa kojim sam duže glumio u unutrašnjosti, i Delinija ja sam učio i naučio mnogo i od Gavrilovića, Nine Vavre... U poslednjem pasusu, u odeljku o Marinkoviću, izostavljena je čitava rečenica koja treba da glasi ovako: Možda je to neskromno da to ja ponavljam, ali mi se ta duhovitost svidela, **jer mi je kazala mnogo i mnogo me naučila u mome kasnijem repertoaru, da pristupam savesno svojim ulogama...**

U drugom delu reportaže na četvrtoj strani izostale su nekolike rečenice. Tako je izostala i sledeća rečenica iz pasusa koji se završava na kraju treće i prelazi na četvrtu stranu: A danas kad plačem (Ljubinka Bobić) na sceni, ja zaista plačem što mi se plače, kad se smejem, smejem se što mi se smeje — **jer živim istinski na sceni.** A to dolazi u velikoj meri danas i od režije...

U odeljku o Zori Zlatković treba da stoji: — Moj je san bio da igram Margaretu Gotje, umesto u Margaretu Gotje; pa sedam redova niže istog pasusa treba da stoji **Todosićka** umesto Todorovićka; **u** idućem pasusu iza ovog treba da stoji **Coca**, umesto Ceca, a tri reda niže treba da stoji: Persa je bila majstor da nas pouči **u narodnom** repertoaru, umesto narednom.

BIBLIOGRAFIJA

Dimitrije Tucović: **Izabrani spisi.** Knjiga I. Predgovor napisao Moša Pijade. »Dimitrije Tucović kao borac za jedinstvo radničkog pokreta u Srbiji« od T. Kaclerovića. Izdanje »Prosvete«, Beograd 1949. Ćirilicom, str. 348.

Redakcioni odbor

Jovan Popović, Cedomir Minderović, Marijan Jurković, Ivan Potrč, Vjekoslav Kaleb, Isak Samokovlija, Janko Đonović, i Dmitar Mitrev

PRETPLATA ZA KNJIŽEVNE NOVINE
Za našu zemlju na 3 meseca 35 dinara, na 6 meseci dinara i na godinu dana 140 dinara.

Za inostranstvo: na meseca 50 dinara, na 6 meseci 100 dinara i na godinu dana 200 dinara.

Rukopisi se ne vraćaju.

Broj čekovnog računa 101-9060378
Poštanski fah 617

Odgovorni urednik: Jovan Popović, Beograd, Francuska broj 7 — Štamparija »Borba« Beograd, Kardeljeva 21.